KİTÂBU'L-MEÂRİF FÎ ŞERH-İ MESNEVÎ-İ ŞERÎF

Abdurrahmân Hâlis Kerkûkî (k.s.)

KİTÂBU'L-MEÂRİF FÎ ŞERH-İ MESNEVÎ-İ ŞERÎF

Abdurrahmân Hâlis Kerkûkî (k.s.)

Hazırlayan: Ömer Necâtî

Baskı
MERT FORM MATBAACILIK
Sabri TUĞTEKİN
Uzun Sk. Tabakhane Yokuşu No:88 TRABZON

TRABZON 2022

Eserin her türlü basım, yayım hakkı yazara aittir. Eserin tamamı yazarın izni
Olmadan çoğaltılamaz, yayımlanamaz, kopyalanamaz. Kaynak gösterilmek kaydıyla alıntı yapılabilir.

Kitâbu'l-Meârif Fî Şerh-i Mesnevî-i Şerîf [1]

Dîbâce

Bismillâhirrahmânirrahîm. Hamd, kuds ve azametinin idrâkinden bilginlerin akıllarının âciz kaldığı Allahu Teâlâ'ya mahsûstur. Salât ve selâm, yaratılışlarının gayesi Allahu Teâlâ'ya kulluk olan bütün insanlara ve cinlere gönderilmiş efendimiz Muhammed'in ve tertemiz olan âilesinin üzerine olsun ki onlar, Resûlullah'ın sohbetinin ve ünsiyetinin bereketinden güzel ahlâkı kendilerinde topladılar. En güzel ses, âriflerin bülbüllerinin en güzel şakıyanlarının, aslî vatanlarına duydukları özlem ve şevkin sırrından, beyân ilminin gül bahçesinde çıkardıkları sestir. En hoş nevâ, Allahu Teâlâ'nın birlik sıfatının bahçesinde kanat çırpan o saf rûhların işâretlerindendir. Övgü o Pâdişah'a, hamd o Şâhlar Şahı'na mahsûstur ki, âlemin bütün zerreleri baştanbaşa onun güzellik ve azamet sıfatının nûrundan parlamakta ve onun varlık nûrlarının parıltıları, her zerrede ışık saçmaktadır: *Allah, arzın ve semâvâtın nûrudur.* Ve onun birlik âyetlerinin şimşekleri, yaratılmışların hakikatlerinin levhalarında çakmaktadırlar. Şi'r: *Onun için her şeyde bir âyet vardır. O âyetler, onun vâhid olduğuna delalet eder.* Âlim olan o Allah ki kendi kendine nazar buyurdu, mutlak birliğini ve sonsuz tecellî yerindeki kemâl sıfatını ve güzel isimlerini olduğu gibi müşâhade etti ki: *Allah kendisinden başka ilâh olmadığına şâhiddir.* Kâdir olan O Allah, kendisine has rahmeti sebebiyle hiçbir şeyi, yaratılanların şekil perdelerinin varlığı ile mahrûm ve perdeli bırakmadı ki: *Rahmetim her şeyi kuşatmıştır*. Sonsuz salât ve selâm, Allahu Teâlâ'nın Mukaddes Zâtı'nın nûrunun tecellî yeri ve Allahu Teâlâ'nın bütün sıfat ve isimlerinin aynası olan, peygamberlerin sonuncusu Muhammed Mustafâ Sallelahu Aleyhi ve Sellem'in ve âilesinin ve kendisine tabi olanların ve o'nun safında yer alanların üzerine olsun ki, her biri Resûlullah Aleyhisselâm ile yüz yüze olduklarından velâyet ayları, nübüvvet güneşinin ışığından nurlarını alıp kemâl derecesine ulaştılar ve velâyet bayrağını yükselttiler. Bundan sonra bil ki: Kerkük'ün Tâlibân beldesinden, Yüce Kâdiriyye yolu'nun hizmetçisi Şeyh Mahmud'un oğlu Şeyh Ahmed'in oğlu, işlerini Allahu Teâlâ'ya havâle eden, kendi nefsini her şeyden aşağıda gören, Allahu Teâlâ'nın lutûf, kerem ve rahmetine muhtaç

---

[1] Necâtî Ö. (1985), *Kitâbu'l-Meârif Fî Şerh-i Mesnevî-i Şerîf Tercümesi*, Ankara.

Abdurrahmân Hâlis, Ezel Meclisi'nden dünya hayatına, dünya hayatından âhiret hayatına kadar, kalbinde dervişlerin muhabbet ateşini, başında onların Mevlâsı'nın sevdâsını taşımakta, onların risâle ve kitaplarından manevi bilgiler araştırıp mânâlarından istifâde etmekte idi. Ve velîlerin sultânı Hazret-i Gavsü'l-Âzam Muhyi'd-Dîn Abdu'l-Kâdir Cîlî'nin (Allahu Teâlâ sırrını mukaddes kılsın ve ondan razı olsun) dergâhındaki dervişlerinin *iltifât-ı hâtır*larının bereketi ile marifetler ortaya çıkıyor, o mânâlar, lafız bulutlarından şimşek gibi parlayıp, yüz gösteriyor, çehre açıyordu. Hazret-i Gavsü'l-Âzam Muhyi'd-Dîn Abdu'l-Kâdir Cîlî'nin (Allahu Teâlâ sırrını mukaddes kılsın ve ondan razı olsun) kudsîlik kokusu taşıyan sözleri, onun mânevi derecesinin yüceliğinden ve her durumda mülk ve melekût âlemindeki tasarrufundan haber veriyor. Şi'r: *Evvelkilerin güneşi battı kayboldu, bizim güneşimiz ebedi olarak yüce felekler üzerinde kalacak ve batmayacak.* 1250 (hicrî, kamerî) yılının bahâr mevsiminde, cennet huylu dervîşlerin meclislerinde, Mesnevî-i Mânevi'den söz geçti ki, o Mesnevî'nin, Farsça'da Kur'ân olduğunu şöyle buyurdular: *Mevlâna'nın Mesnevî-i Mânevî'si, Farsça'da Kur'ân'dır. Ben o yüce şahsiyetin peygamber olduğunu söylemiyorum, fakat kitap sahibidir.*

Ve her biri bu fakîr ve hakîre emrettiler ki; *çün, herkes onun mârifetlerinin gül bahçesinden bir gül dermiş, bir koku almıştır, sana da onların himmetlerinin bereketi ile, o gülden bir yaprak, o külâhtan bir dilim ulaşmıştır. Eğer onun mânâlarının bâkirlerini, gizlilik ve saklılık halvethânesinden açıklık sahasına çıkarırsan, ibrişim üzerinde dizilmiş, mânâları kapalı düğümler gibi olan o beyitlere manzûm şerh yazmaya uygun vakit gelmiştir.* Her ne kadar benim mevkî ve gücümün derecesi bu büyük işe ve bu şerefli işe başlamak için kusurlu ve eksikli göründü ise de, onların emrine uyarak ve işâretlerine itâat ederek yine onların himmetinin güçlendirip yön verdiği dirâyetimle, Mesnevî'nin birinci cildinin evvelindeki 18 beyti şerh ettim ve başlamadan önce bir mukaddime yazdım. O mukaddime, *ney*in yanıp yakılmasını, *ilâhî feyiz*lerin *coşku*nluğunu anlatmaktadır. Başarı Allah'dandır.

Mukaddimetü Mevkûfun Aleyh:

I- Kitâbu'l-Meârif fî Şerh-i Mesnevî-i Şerîf

Bismillâhirrahmânirrahîm.

1. *Yâr*, ezelde biz ve bensiz *Zât*'ı ile var idi. Aşkı, kendi Mukaddes *Zât*'ına tecellî ediyordu.

2. Onun *Zâtı*'nın âşıkı ve mâşuku yine kendisi idi. Onun *Zât*'ı üzerinde onun *Zâtı*'ndan başkası tecellî sâhibi değildi.

3. *Aşk*, onun kendi güzelliği ile vardı. Bakışı sürekli olarak kendi *Zâtı*'na idi.

4. Onun Zâtı'na, kendi *Zâtı*'ndan başkası istekli değildi. Güzelliğine kendi *Zâtı*'ndan başkası rağbet edici değildi.

5. Bilinmekliğini istemenin gayretinden bir *ses* var etti. Bu âhengin bir perdesini, *mukaddes nefes*i ile sırdaş kıldı.

6. O perdenin sesini ortaya çıkarınca, âlem yokluk uykusundan uyandı.

7. Her iki âlem, o tek bir sesten meydana gelen bir görünüştür. Bütün bu *fitne* ve *kavga*, o görünüşten meydana gelmiştir.

8. Âlemin bütün zerreleri baştanbaşa her biri diğer bir misline tutuldu.

9. *Renk* ile *renksiz* sırdaş olunca bu ve o, yekdiğerinden ayırt edilir oldu.

10. *Renksiz* olanın görünüşü, onlara bir *renk* verdi. Her biri kendi yeteneklerine uygunluk üzere oldu.

11. *Renk*, *renksiz*in çekiciliğine kapıldı. Cihânda bazan barış bazan savaş oldu.

12. Onların yokluk renginin karanlığı ne zaman ki ortaya çıktı. Görünmeyen varlığın rengini bilmediler.

13. Gerçi *renksiz* olan, iç âlemde kendine çekicidir. Lâkin *renk*, görünen rengi ister.

14. Pek çok yetenekleri sebebiyle yerlerinde duramayıp her biri kendi işinde hayrân kalmıştır.

15. Güneş, yıldız, ay, felek, insan, cin ve melek, her ne varsa

16. Her biri hareketlerinde ve duruşlarında şaşkın ve tutkun olup kendilerine cebri seçtiler.

17. Biz hepimiz bu rengin ve her yönü üzerimize yokluk seddi olan bu kalenin mahpûsuyuz.

18. Bu dünyâdan olan göz, akıl ve benliğimiz bu ve onun rengine tutkun olarak gezerler.

19. Biz o aydınlığı kör gibi inkâr ederiz. Yokluk karanlıklarından başka bir şey görmüyoruz.

20. Değirmen taşı gibi dönüyoruz. Amma bizi döndüren cân suyunun ve *Şîm'*in kudretinden habersiziz.

21. Rüzgârımızın tozu gibiyiz, pervâneden habersiz olarak dönüp duruyoruz.

22. Biz hep *ne kadar ve nasıl* kaydı ile mahpûsuz, *Nasıl ve nice* sorularının olmadığı makâma giden yolu nasıl ve nerede arayacağız.

23. Biz imkân kayıtları içindeyiz. *Mutlak Şâh* tarafına giden yoldan uzağız.

24. Bizim için benlik tuzağını yırtmaya yüceliklere kanat çırpmaya bir kuvvet yoktur.

25. Yaratılmışların her biri kendi hâlinde hayrân olup biri geri gelmekte, diğeri ileri gitmektedir.

26. *İmkân karanlığı*, varlığın perdesi oldu. Varlık, akıl yolu için ayak bağı oldu.

27. Biz hepimiz, benliğimizin arzularına hapsolmuşuz. Benliğimizin tuzağının halkasına ayağımız bağlanmış.

28. Bizim zevkimiz, fikir yürütüşümüz, aklımız, gözümüz, kulağımız,

29. bu mahpûsatın bendidirler ve hislerinden dolayı şaşkın ve tutkun olup o sırdan mahrûm kaldılar.

30. Bu mahrûm oluş, bir kişiden başkası içindir ki, ezelî yardım, o merd kulu için bu zincir ve kaydı keser.

31. Ayıplardan temizler. Sırdan imkân perdesini yırtar.

32. Yokluk karanlığından uzak eyler ve ezelî görünüşlerden nurlandırır.

33. O'nun damlası denize ulaşır veya ki deniz onun damlasında hâsıl olur.

34. O'nun zerresi güneş ile karşı karşıya gelir. Güneş, o'nun için nûr ve aydınlık saçar.

35. O'nun *cüz*i, *Rabbimiz*'in yardımı ile *Küll* olur. Onun yolunun dikenleri baştanbaşa gül olur.

36. Ne zaman ki *parça*, kendi *bütün*üne ulaştı. *Parça*nın şekil ve sıfatından kurtuldu.

37. *Bütün*ün hükmü her bir *parça*ya olgunluk ve doğruluk verir ki o, Allahu Teâlâ'nın hükmü ile *bütün*e ulaşır.

38. *Enbiyâ* ve *evliyâ*nın cânı gibi ki onların işi ve sözü *mukaddes feyz* iledir.

39. Şüphesiz onlar, kendi asıllarına ulaştılar. Her biri kendi *bütün*leri sebebiyle olgunlaştılar.

40. Lâkin bu tene bağlı olmakla mahpûs oldukları için, ayrılık ateşiyle, *ayrılıktan elamân* diyerek feryâd ediyorlar.

41. İmkân çizgisi araya perde olarak girince, *cân*, *bütün*e ulaşmaktan âciz kalır.

42. Gerçi *imkân çizgisi*, *Allahu Teâlâ*'nın öncesi bulunmamak sıfatının nûru ile mahvolmuştur, lâkin görünüşte kalmıştır.

43. *İmkân rengi* görünüşte kaldığı için *renksiz*in yüzü üzerinde perde oldu.

44. *Bütün* daima kendi *parça*sı için çekicidir. *Parça* da sürekli olarak *bütün*ü ister.

45. Yani her bir *parça* ki *bütün*ünden ayrılmıştır, kendi aslı yönüne doğru, hasret ateşiyle, *hasretten el-Amân* diyerek yönelmektedir.

46. Özellikle bir *parça* ki onun için *bütün* gerektir, *bütün* kendi vaslından ona bir *yansıma* gösterir.

47. O'nun aşkının ateşi *cân*a düşer. Varlık ve benlik evini vîrân eder.

48. O'nun gözyaşı dökmesine ve ağlayıp sızlamasına sebep olur. Her an o'nu dertli ve gamlı yapar.

49. Bütün bu sevinçli olmak, kavuşmak, ayrılık, gam, her an ortaya çıkan aşkın işlerindendir.

50. Her yerde bir *reng*e kendini gösterir. Âşıka gam, sevgiliye güzellik ve yücelik verir.

51. Her nerede bir *coşkunluk* ve *taşkınlık* ortaya çıktı ise orada baş gösteren *aşk neşesi*dir.

52. *Aşk şarâbı*ndaki *heyecânı*, *ney*deki *inilti*yi *aşk* yaptı. Ölüleri, baştanbaşa diri yapan da *aşk*tır.

53. *Aşk*ı ayrıntıları ile açıklamayı bilmiyorum. Ben ki kendimden geçmişim ve tutkunum, onun detaylı açıklamasını nasıl söyleyeyim?

54. Bu ayrılık acısını, gam ve derdi, bu hasreti, bu *aşk* ateşini

55. Bu ahenkli sesi ve bu *ney*in etkisini, sesini, iniltisini, bu *aşk şarâbı*nın *harâret ve heyecânı*nın *coşkunluğu*nu?

56. Eğer ders okumak istiyorsan git *Mevlânâ Celâluddin*'den sor!

57. Bunlar, kendi ayrılık ve aşk hallerinden işâretdir. Kendisi gibilerin kavuşma ve ayrılığından işâretlerdir.

58. Bu hikâye *ney*in dilinden senin ve benim hakkımda anlatılmıştır.

59. *Ney*in feryâd edişinin gizli olan sırrını açığa çıkarıp ârif olan kişiye söyledi ki:

60. ***Bişnev ez ney çün hikâyet mîküned Ez cüdâyîhâ şikâyet mîküned***

61. ***Kez neyistân tâ merâ bübrîde end Der nefîrem merd u zen nâlîde end***

62. *Aşk*, ne zaman ki *ney*de, âhenkli güzel bir ses oluşturdu, *ney*in dilinden söz söylemeye başladı.

63. Onun güzel âhenkli sesi her ne kadar *ney*den çıkıyorsa da, bu güzel sesi çıkaran aslında *aşk neyzeni*dir, *ney* değildir.

64. *Ney*den dinle! Tâ ki ne söylüyor aklet! Gaflet pamuğunu kulağından çıkart!

65. Kulak ne oluyor! Aklı şaşkın hâle getir! Şaşkın olmadıktan sonra sırrı çözemezsin.

66. Ne zaman ki kendi aklından uzaklaştın, o zaman *ney*in sesini ve inleyişini hissedersin.

67. Her kim ki kendi benliğini terk etti, kendi aklından kurtuldu, o, bu sözün sırrını kesin olarak bildi.

68. *Ney* kimdir? Bu ayrılık kimdendir? Bu şikâyet ve bu anlatışlar nedendir?

69. *Neyistân* neresidir? Bu koparılma neredendir? O'nun sesinden erkek ve kadın niçin inlemektedir?

70. Ey oğul! *Ney* kendi nefsinden boşalan ve temizlenen insan vasfındadır.

71. Her kim ki *ney* gibi, benlik sıfatından uzaklaştı, onun iç âleminde, *dirilik* sıfatı açığa çıktı.

72. *Şah*, onda, sözsüz *neyzen* oldu. Onun nağmeleri, *Mevlâ*'nın sırrı oldu.

73. Perdesinden ve âhenkli sesinden, derdinden, özleminden, ayrılığından

74. Ayrılığın verdiği gam ve kavuşmanın verdiği zevkten, *aşkın celâli*nden ve *cemâlin nûru*ndan her ne söylerse

75. Hepsi *neyzen*dendir, *ney*den değildir. Sanki *ney* hiç yokmuş gibi, ney hiçbir şey değilmiş gibi.

76. *Ney*de makam ve perdeden her ne varsa, *neyzen*in eli ve nefesinden hâsıl olur.

77. *Ney*in açılmış kısımları, *neyzen*in eli altındadır, onlar bazen kapanır bazen açılır.

78. *Neyzen*in el ve nefesinden sırlar söyler ve hayret verici perdeler çıkarır.

79. *Neyzen*, o *ney*i, *neyistan*dan kopardı, onda sesin çıkacağı perdeler açtı ve ona üfledi.

80. Perdeler, yanışlar, âhenkli ve düzenli sesler, nâğmeler ve sırlar.

81. Bunları neyden dinleyen onun açığa çıkan sesini işitir, görünen *ney*dir, *neyzen*i görmez.

82. Nerde o kulak ki, *ney* misâl *evliyâ*nın ağzından *Hüdâ*'nın sırlarını duyar.

83. Nerde o akıl ki bu acâib sırları nûş eder. Bu ses, bu *âvâz u harf* kimdendir bilir?

84. O şeyi ki, *Mevlânâ-yı Rûmi* söyledi, hakikat sırlarının incisini deldi.

85. Sonra *neyzen*in nefesinden gelen hayret verici sırları açıkladı ve dedi ki:

86. ***Sîne hâhem şerha şerha ez firâk Tâ-be- gûyem şerh-i derd-i iştiyâk***

87. ***Her kesî kû dûr mând ez asl-hîş Bâz cûyed rûzgâr-ı vasl-ı hîş***

88. *Neyistân*dan ayrı kalan *ney*, âhenkli ses çıkarmak için parça parça oldu.

89. Mâdem ki *neyistan*, neyin aslıdır ve asıl yeridir. Meskeni ve ulaşacağı yerdir.

90. O *ney*, ayrılık ve uzaklığı sebebiyle nasıl karar tutabilir, kavuşma ümîdi ile zâr zâr ağlar.

91. Eğer bir kişi kendi aslından uzak düşerse, kendisinin ayrılık haline çok ağlar.

92. Kendi kavuşma günlerini bekler. Işık misâli, aslının tarafına doğru gider.

93. Bu *ney* ve bu *neyistân*dan maksadımız, eğri kalblilerin gözlerindeki örtü içindir.

94. *Ney*den, ahenkli sesten, ayrılıktan, asıl vatanı arzulamaktan,

95. *Yâr*i aramaktan, kavuşmaktan, sevgilinin uzak oluşundan ki bahsediyoruz,

96. Bunların hepsi şekildir, *mânâ* ayrıdır, hepsi *Hakk*'ın mert kullarının vasıflarıdır.

97. *Ney* nedir? Onların hayâlinin şeklidir. *Neyistan*, onların *ruh*larının âlemidir.

98. Onların asılları, *deniz*, kendileri *damla* gibidir. Asılları güneş kendileri zerre gibidir.

99. Her biri, *bütün* olan asıllarından birer *parça*dırlar. Lâkin tâ ki bu toprağa bağlanıp mahpus oldular,

100. kendi asıllarına kavuşmak için feryâd ederler. Bu duruma bir an bile tahammül edemezler.

101. *Damla*, dâima *deryâ*yı ister. *Deryâ*nın aşkı, *damla*nın varlığını kaplamıştır.

102. *Zerre* de, *güneş*ini arayıcı olmuştur. *Güneş*i de *zerre*nin iç âlemini aydınlatıcı olmuştur.

103. *Parça,* kendi *bütün*ünün tarafına doğru arayıştadır. Özellikle de, *bütün*ün nûrunun aksettiği *parça*.

104. Bu misâl ve benzetmeler eksik kalır veya o sırdan olan şeyler benzersizdir.

105. *Renksiz* üzerine bu karşılaştırma ve *renk* benzetmesi, noksandır.

106. Ben söylemiyorum, lâkin aşk, cihân içinde kendisini her şekilde belli eder.

107. Gâh *güneş*, gâh *yıldız* olur, gâh *derya* gâh gevher olur.

108. Gâh *mânâ,* gâh *şekil* olur, bütün bunlar hayretin özünün sırrıdır.

109. Bu söylenenler, hem onda ve hem bunda olan oluşları anlatmak için kullanılan sözlerdir, bunu anla!

110. Yoksa o, bir şey ile kayıtlı olmaktan veya bir şey ile kayıtlı olmamaktan, iç âlemde ve dış âlemde olmaktan yücedir

111. Ve mekânda sâkin değildir. Onun ululuğunun nûrunu cihân nasıl tutar?

112. Çâresiz âşık arayış içindedir, Her an onun izinden koşar.

113. Bâzan onu güzellik ve tatlılıkta arar, bazen ona *nutk* ve *fesahat* der.

114. Ona bâzan *deryâ*, bazan *damla*, bâzan *güneş*, bâzan *zerre* diyor.

115. Bâzan *cem-i mahfel* tarafına gider, bâzan *sahrâ*ya, bâzan *dağ*a.

116. O her nereye giderse, inler. Gözlerinden yağmur gibi kanlı gözyaşı akar.

117. *Mevlânâ*, hâlini, aşktan dolayı hâli güzel olanlara söyledi ve dedi ki:

118. ***Men be-her cem'iyyeti nâlân şudem Cüft-i bed hâlân u hoş hâlân şudem***

119. ***Her kesî ez zann-ı hod şud yâr-ı men Ez derûn-ı men necust esrâr-ı men***

120. *Aşk*, âşıkta ne zaman ki kendini gösterir, âşığın varlığını ve evini barkını, ehlini, ıyâlini harâp eder.

121. Kendinden geçenlerde, *aşk şarâbı*nın çoşkunluğu çok olur. *Aşk*, varlığı baştanbaşa yakar.

122. *Âşık*, benliğinden kurtulunca, inleyişi ve rızkı bütün ziynetlenir.

123. Kendi hâlini açıklamaktan, kendi emsâlinin kavuşma ve ayrılık hallerinden her ne söylerse,

124. O söylediği aşkın nağmeleridir, *ney* de kendisidir. Söylenen *neyzen*in sözleridir, *ney*in sesi değildir.

125. Eğer inler, zâri zâri ağlarsa, bu âşıkın elinde değildir.

126. O hasların bulunduğu toplulukta ve normal insanların meclisinde her yer ve her makânda inler ve ağlar.

127. O ki iyi hallidir, *hâl* nedir, bu ses nereden geliyor bilir.

128. O sesin tarafına doğru koşar, o haykırışa ve sese tâlib olur.

129. O ki kötü hallidir ve bilmez, o, merkep misâli nefsinin arzuları ile neşe içindedir.

130. *Ney*in sesine nasıl akıl getirsin, çünkü onu, diğer sadâlar gibi fikreder.

131. Allahu Teâlâ'nın merd kullarının sesini, kendi kötü asıllı söz ve sesi ile karşılaştırır.

132. Hak, onların ön ve arkaları arasında sed çekmiştir. Tâ ki *irşâd* ve *rüşd* yolunu görmesinler.

133. Öyle ki, *sermedî* olanı inkâr edenler, *Ahmedî* mucizelere, *mekr* dediler.

134. Âyetlerinin sûret ve mânâsını, *Nebî Aleyhisselâm*'ın sözüne hasr ettiler.

135. Bozuk fikirleri, cehilleri, körlükleri sebebiyle, *Hüdâ*'nın *Kur'ân-ı Kerîmi*'ne *hezl* dediler.

136. *Hakk*'ın *kelâmı*nı, *Hak*'tan işitmediler. Bu sebepten ebedî olarak yollarını şaşırmışlardan oldular.

137. *Evliyâ, enbiyâ*nın vekilleridir, ne söylerlerse *Hüdâ*'nın sırlarındandır.

138. Onların bütün sözleri *Hakk*'ın sırlarındandır, *Hakk'tan değildir* diyenler, ahmaktır.

139. Onların gözü, kulağı ve sözleri, *Hakk*'ın sırlarından işâret taşır.

140. Git, *bî-yubsır* ve *bî-yentık* olandan, dinle! Tâ ki kulağın sağırlıkta kalmasın.

141. Onların sözleri, onun sırrından iniltileri ki dışa vurur, o iniltilerin hepsi, '*Hû'*nun sırlarından işâretlerdir.

142. Benim cânım! Bu gözü ve kulağı ört! Bu hislerin ve aklın gözüne toprak dök!

143. Başka bir göz ve başka bir kulak hâzır et, başka bir his ve başka bir akıl sana yâr olsun.

144. *Cânın cânı*nın sırrından uyanık ol ki, onun sözünün sırlarını *dil*de işitebilesin.

145. Yoksa bu saf olmayan his ve gözle, *evliyâ*nın sırrı nasıl idrâk edilebilir.

146. *Mevlevî* bu sırlardan bir *remz* söyledi. Sözüyle, bu *mânâ incisi*ni deldi:

147. ***Sırr-ı men ez nâle-i men dûr nîst Lîk çeşm-i gûş râ ân nûr nîst***

148. ***Ten zi cân u cân zi ten mestûr nîst Lîk kes râ dîd-i cân destûr nîst***

149. Cihânda, ten candan örtülü olmadı. Lâkin, kişi, bir şekli gördüğü gibi cânı göremez.

150. *Mânâ âlemi* nerede, göz nerede? Bunun gibi, tendeki *nasıl ve niçin* sorularının sorulamadığı *cân* nerede?

151. Gerçi biri diğerinden gizli değildir, lâkin *cân*, bir şekil gibi bakışla görülemez.

152. Âlemin bütün halkı ten üzerine dokurlar. İşleri, *ten*e nispet ederler.

153. Bunu bilmezler ki, o *ten* yok olucudur, kaybolucudur, âlet gibidir, işi yapan, onun içindeki *cân*dır.

154. Özellilkle de o *parça* ki beden kaydından ve ten kirliliğinden eteği temiz olur.

155. *Cân* için, gizliden, cânın cânına bağlılık vardır. Bu bağlılık, *bî kem u keyf u nîşândır*

156. *Can letîfe*si için*, ne kadar ve nasıl* hazînesi yoktur. *Nasıl* sözü*,* onun beyânına nasıl tâkat getirebilsin?

157. *Mustafâ Aleyhisselâm*, kendisine soru soranlara, cevabında, *Hüdâ*'nın vahy etmesi ile buyurdular ki,

158. *Ruh Yaratıcı Rabbinin emrindendir*, can sırrından bu kadar açtı.

159. Onlar, cevâba teslîm olunca, *Nebî Aleyhisselâm*'a başka soru sormadılar.

160. Bu cevâbın anlamını herkes anlayamaz, *câ*nın şerhi, mücmel remzî iştir.

161. Lâkin ârifler ve sâdıklar indinde onun şerhi bundan daha açık değildir.

162. Her kim ki âşık ve sâdıktır, bu buluşun zevki, özellikle ona lâyıktır.

163. Bu *Emr*i görmek, aşk ve hâlin sırrıdır. Ne hayâl, ne söz, ne de dedikodudur.

164. Her kim ki, onu aşkının ateşi yakmadı, gözünü varlık ve benliğini görmekten alıkoymadı.

165. Varlık tozunu, kendi kökünden süpürmedi. Yokluk mağarasının kapısında uyumadı,

166. Beyninden benlik kirliliği çıkmadı, sonsuza kadar benlik kaydında kaldı.

167. Bir kişiyi ki, aşk âteşi yakmadı. O, damarından kiri söküp atamaz.

168. O kişi, *cânın cânı* ile sonsuza dek mânevî yakınlık içinde bulunmaya nasıl güç getirebilir, *cân meclisinin şarâbı*nı sunmaya nasıl güç getirebilir.

169. Gör ki, aşkın âteşi, *Mevlânâ*'da parladı. Baştanbaşa, *varlık çöpünü* yaktı.

170. Benliğinden sıyrıldı, benliksiz kaldı. *Neyzen*in sesini, büsbütün ateş olarak adlandırdı.

171. *Neyin sesi*nin sırlarının dergâhını açtı ve bu mânâyı şu beyitlerle dile getirdi:

172. ***Âteşest în bang-i nây u nîst bâd Her ki în âteş nedâred nîst bâd***

173. ***Âteş-i 'ışkest ki ender ney fütâd Cûşiş-i 'ışkest ki ender mey fütâd***

174. *Gül*e düşen aşkın görüntüsüdür, *bülbül*e düşen *aşk*ın taşkınlığı, çoşkunluğu ve heyecânıdır.

175. Âleme düşen *aşk*ın gölgesidir, *Âdem*'e düşen *aşk*ın özü ve aslıdır.

176. Felek, *aşk*tan dolayı döner. Toprak, *aşk*tan dolayı yerinde sabit durur.

177. Ateşin parlaması, *aşk* ateşindendir. Pervânenin yanıp yakılması da *aşk*ın heyecanı ve coşkunluğundandır.

178. Deniz, aşktan ağlar. Bağ, aşktan güler ve sevinçli olur.

179. *Aşk* her yerde, bir *renk*te baş gösterir, zıtların şeklini ortaya çıkarır.

180. *Cilveger* olan *aşk*ın gayretidir. Her şekilde, bir *renk* ile ortaya çıkar.

181. Görünen ve görünmeyen, içte ve dışta ne varsa bütün *aşk*tır *aşk*! Önce ve son bütün *aşk*tır *aşk*!

182. Her nerede ki bir taşkınlık, coşkunluk ve heyecân görürsen, *aşk* belle, her nerede ki bir şenlik görürsen, *aşk* belle!

183. Eğer bir ses işitirsen *aşk*tan bil, bir kişiyi çok sevip bağlanırsan onu da *aşk*tan bil!

184. *Ney*den *aşk*ın sesinin nağmesini dinle, tâ ki ne söylüyor, *aşk*ın sırrının şerhinden neler anlatıyor?

185. Ney, sevgilinin ayrılığını âhenkli bir sesle anlatır. *Ney*, *cân*ın aşkının şevkini seslendirir.

186. Ney, *bînevâ* olan âşıkların, *Hüdâ*'ya vâsıl olmuş, saf temiz arkadaşıdır. *Ney*, *Hüdâ*'ya âşinâ olanların dostudur.

187. *Ney*, *Hüdâ*'yı tanıtıyor. Yola gidenlere, yol gösteriyor.

188. *Ney*, *yâr*inden ayrı düşen herkesin yoldaşıdır. *Ney*, sıkıntıdan dolayı perîşan olan herkese merhametli ve şefkatlidir.

189. *Ney*in perdeleri, gamı arttırır, âşıkların perdesini yırtar kaldırır.

190. ***Ney harîf-i her ki ez yârî berîd Perdehâyeş perdehâ-yi mâ derîd***

191. ***Hemçü ney zehrî vü tiryâkî ki dîd Hemçü ney demsâz u müştâkî ki dîd***

192. *Ney* gibi yanan ve dost olanı kim gördü, *ney* gibi can yakan ve can dostu olanı kim gördü?

193. *Ney*, cânın *nevâ*sını âşikâr eyler. *Ney*, dostun *nevâsını* ortaya çıkarır.

194. *Ney*, aşk neyzeninden *makam* getirir. *Ney*, âşıkların perdesini yırtar kaldırır.

195. *Ney*, *aşk* şarâbından mest eyler. *Ney*, *Elest Bezmi'*nin kadehinden coşkunluk verir.

196. Tâ kıyâmete kadar eğer *ney*i şerh etsem, onun vasfı nasıl son kabul eder?

197. Bundan önce, *ney*in, ne olduğunu şerh ettim, Onun kim olduğunu *neyzen*in sesinden söyledim.

198. Sırlara mahrem olana, bir işâret yeter. *Hânede bir kişi varsa bir söz yeter*.

199. Kişi, hemen kulağını sevgiliden gayrısına kapatmalı, benliğinden uzaklaşmalıdır.

200. Yoksa kişi, bahs, cidâl ve dedikodu ile hâl zevkinin safâsını bulamaz.

201. Bahs ve cidâlin kaynağı akıldır, dedikodunun kaynağı da bir haberin nakledilmesinden ibârettir.

202. Akıl ve nakil, din yolunda, aşk zevkinin önünü kesen, pusuda bekleyen yol kesicilerdir.

203. *Aşk*, kendinden geçmenin cezbesinde bulunmaktır. *Aşk*, bu meydanda, ondan başkasına yabancılıktır.

204. O ki kendinden geçme yolunu tutar, kendi kanında âşinalığı zevk bilir.

205. Ölümde, dirilik pınarını bulur, yokluk aynasından ebedîliği görür.

206. *Ney*, *aşk*ın makâmından, *aşk*ın menzîlinden, *aşk*ın mevkî ve yerinden bahseder.

207. Kan içici aşkın coşku dolu yolunda, aşkın dikenleri ile dolu gam sahrasında,

208. Her tarafta, yüzlerce kan ırmağı akmış. Kendi benliğinden ve varlığından geçmemiş, aşk sarhoşu olmamış olan kişi bu yolu yürümeye nasıl güç getirebilir.

209. Ney, *nasılsızlığın* sırrından nişân verir. Akıllılara, mecnûnluk taşkınlığını, çoşkunluğunu ve heyecânını verir:

210. ***Ney hadîs-i râh-ı pür-hûn mîküned Kıssahâ-yı 'ışk-ı Mecnûn mîküned***

211. ***Mahrem-i în hûş cüz' bî- hûş nîst Mer zebân râ müşterî cüz' gûş nîst***

212. Akıllı ve uyanık olana, sevgilinin *aşk*ında kendinden geçmek, kulak sahiplerine, kalbini sevgiliden uzaklaştıracak sözlerden sağırlık lâzımdır.

213. Kulak, tâ ki kendi aklından geçti, akıldan uzak olan lisandan *nûş* eder.

214. Ey *Hakk* yolunda yoldaşım! Bunlar ters işlerdir. Bu yolda bulmak, kaybolmaktan olur.

215. Bu şuûr, harâplık ve mestlik içinde olur. Rif'ât, sefillik ve zillettedir.

216. Dirilik ve ebedîlik, ölümdedir. Kaybetmek, almak ve kazanmanın tâ kendisidir.

217. Hakkın yaratması, yoklukta tecellî eder. Onun lütûf gözü, yokluk üzerine nazar eder.

218. Her nerede ki yokluk daha fazla oldu, *Hakk*'ın yaratmasının *tecellî* ettiği yer, onda gizlenir.

219. Önce, binâları yapanı gör! Aşağı bir yer ve düz bir durak arar.

220. Önce enkâzı vîran eder, ondan sonra, üzerine binâyı örer.

221. *Aşk*, elde etme ve artırma işinin üstâdıdır, cümle âlem, işi ondan öğrenir.

222. Bir kişi akıllı ve uyanık olmak isterse, gam ve vîrânelik ile yâr olur

223. kendi tarafına doğru benliksiz yol alır, kendi tarafına doğru süratle çektirilir.

224. Mâzi ve müstakbelini, şimdiki zamana getirir, şimdiki zamanını da, şimdiki zamanın hâli içinde kaybeder.

225. Onun yanışı, günleri vakitte yakar. Vakit, vakitsizlikte onun günüdür.

226. Onun vakti, zamana, zamansızlıkta sahip olur. Yolu, yolsuzluğa yönelir.

227. Bazan vakitsizliğinin içinde hayrân olur, onun günü ve günsüzlüğü bir ve beraber olur.

228. Biz ki sevgilinin gamından dolayı kendimizden geçmişiz, zaman ve mekâna yabancıyız.

229. *Aşk* ateşi, tâ ki cân üzerinde parladı, o günkü yanış, bizi cümle yaktı bitirdi.

230. ***Der gam-ı mâ rûzhâ bî-gâh şud Rûzhâ bâ sûzhâ hem-râh şüd***

231. ***Rûzhâ ger reft kû rev bâk nîst Tû bemân ey ânki çün tû pâk nîst***

232. Ten parça parça olursa, gün ne ola ki! O *Tertemiz*in yolunda hiç korku olur mu?

233. *Rabbimin katında sabah yok akşam yok* hükmü gereğince, gece ve gündüz, onun önünde yok olup fenâ bulmuştur.

234. *Hakk* yolunun yolcusunun düşüncesinde, gündüz ve gece fikri kaldığı müddetçe, *Rabb*'in yoluna nasıl yüz koyup yönelebilir.

235. *Hakk* yolunun yolcusu, ayak bağı ile dolu olan bu âlemden, yokluk hâline ulaştığı zaman, *cem-i bekâ*dan ebedîlik bulur.

236. Kalb gözünü, cihândan çevirmek, sevgiliden gayri olan ne varsa yakmak gerektir.

237. Sâlikin evvelki seyri, *ilellah*tır, *Allahu Teâlâ*'ya doğrudur. Onda şart olan, görünen bu varlık âlemini mahv etmektir.

238. Bu varlık âlemi ve *Allahu Teâlâ*'dan gayrı olan her şeyden geçmeden, *Hakk* yolunun yolcusunun seyri, *Allahu Teâlâ*'nın muhabbetinde yok olma mertebesine nasıl ulaşır?

239. Tâ bu yere kadar, *Hakk* yolunun yolcusunun seyri, yokluk hâlindedir. Bundan sonra onun seyri, *bekâda me'allahtır*, *Allahu Teâlâ*'nın yakınlığında ebedi kalmaktır.

240. O zaman ki sâlik, zamandan boş olur, hal ve sıfatlarının durumu bütün yücelik olur.

241. Onun *damlası*, *deryâ*ya gark olur. *Deryâ* ile *katre*nin vücûdu bir olur.

242. Onun sıfatı, hadden ve sayı kavramlarından dışarı çıkar, *med ve cezir* içinde *deryâ* ile bir olur.

243. D*eryâ*nın kuşatıcılığı ile kuşatıcı olur. *Allahu Teâlâ*'nın *Besît* sıfatının tecellisi içinde, genişler.

244. Onun *cüzîlik vasfı*, yaratılışından gider, onun *rutubetçiği*, *deryâ*da baştanbaşa kaybolur.

245. Cümle âlem, *Zât denizi'*nden bir *dalga* gibidir, zuhûr ederler ve hayat bulurlar.

246. Her biri, kısmet denizinden, başlarına yazılan kendi kısmetlerini götürüp yerler.

247. Seyredenler, yâni keşif ve kerâmete kanâat edip balık misâli *aşk* denizinde yüzmeyenler tok olurlar. Hayret makamına ulaşan âşıklar ise, balığın denizde suya doymaması gibi, aşk denizinde, aşka doymazlar.

248. Her kimi ki, *Allahu Teâlâ*, kendi aşkına çağırdı, o kişi, balık gibi deryâda suya doymamış kaldı.

249. Bu esrârı ve bu hayret verici râzı, âriflere şerh etmek için, Mevlevî şu beyti söyledi:

250. ***Her ki cüz' mâhî zi âbeş sîr şud Her ki birûzist rûzeş dîr şud***

251. ***Der neyâbed hâl-i puhte hîç hâm Pes sühan kûtâh bâyed ve'sselâm***

252. *Pişmiş* odur ki, kendi cismini yok etti, kendini, kendinden, yabancı eyledi.

253. İçini doldurdu ve kabuğu attı, nefsinden, boş oldu, *dost* ile dolu oldu.

254. *Ham* odur ki, dik kafalı oldu. Merkep gibi, hayâlinde yulaftan başka bir şey bulunmadı.

255. Nefsinin arzuları ve yulaf meyli ile, elindeki *mânâ hazînesi* telef oldu.

256. *Ham*, anadan doğma kör gibidir, bil! O, pişmişlerin hâlinin rengini, ne bilir.

257. Köre, ayın güzelliğini şerh eylesen, o, beyazı veya siyahı nereden bilecek?

258. *Hâm* ve *pişmiş*, her ikisi, ümîd ve korku ile, *Rabb*lerinin tarafına giden doğru yolu tutarlar.

259. Bu niçin *ham* ve o niçin *pişmiş* diye, bu meselede kim *Hakk*'a söz söyleyebilir?

260. Baştanbaşa bütün âlemde, zerre zerre, iyi ve fenâ, her ne ki var, sonsuza kadar,

261. Cümlesi, *mâlül*dür ammâ *bî-illet*tirler. (Cümlesini, Allahu Teâlâ yoktan yaratmıştır. Onların öncesi yokluktur, onların meydana getiren herhangi bir maddî sebep yoktur. Allahu Teâlâ'nın ol demesi ile yokluktan varlık âlemine gelmişlerdir.) Her biri, bir hikmet üzere yaratılmıştır, herbiri hikmetin kendisidir.

262. Onların yaratılışında hiç farklılık yoktur. *Rahmânın halk etmesinde hiçbir uyumsuzluk göremezsin*i (Mülk, 67/3) oku!

263. Eğer aralarında farklılık görürsen, bu farklılık, dünyânın gerektirdiği bir şeydir.

264. Sırlarımı anlayabilecek bir mahrem bulsam, bu âlemin şerhinden söz ederdim.

265. Herkes bu sırrı anlayamaz. Sözü kısa tutmak gerektir, vesselam.

Hâtimede der ki:

266. Onun yâdı ile aşktan söz ettim. Mesnevî üzerine küçük bir şerh yazdım.

267. Şahlığın mâdeni ve kadri yüce olan o Şâh, gizlide, fakirlik ve fakirler iledir.

268. Sultân iken, fakr ile hallenmiştir. Âriftir ve âriflerle hemdemdir.

269. Gerçi, dış görünüşünde hüküm sâhibidir, lâkin iç âleminde fakirlik sıfatı ile sıfatlanmıştır.

270. Dışarıdan çokluk ve bollukla muttasıf ve önde görünür, iç âlemde ise fakirlik ve dervişlikle muttasıftır.

271. Ey Hakîm olan Rabbim! Onun saltanatı, ebedî olsun. Âdil olarak anılan ismiyle sonsuza dek yaşasın!

272. Yâ Rabbi! Senin yüce ismin, o'nun rûhu üzerine gölge olsun! Onun, görüşü için, akıl, sermâye olsun!

273. Onun adâlet köşkü cihânda mâmur olsun, Onun bayrağı, azgınlar üzerine gâlip gelsin!

274. Ya Râb! O'na şahlık elbisesi içinde fakirlik bahşeyle! Aşk şu'ûnunda, ona uyanıklık bahşeyle!

275. Benlik ve bizlik şirkinden, temizle, onu kendine dost yapıp, birlik sırlarını ona bildir!

276. *Hâlis* her sabah ve akşam dua eder, Hüdâ'dan, onun bekâsının mutluluğunu diler

277. ve gösterişsiz olarak dâima şu duayı okur. *'Ey, hiçbir varlığa muhtâç olmayan, kullarının bütün ihtiyâcını karşılayan ve mutlak zengin olan ihsân sâhibi Rabbim, duâmızı kabûl et!'*

II-Dîvân

Ve lehû min kelâmi şeyhi'ş-Şüyûh Abdurrahmân Kuddise Sırrahu

Bismillâhirrahmânirrahîm

1-

1. Ey her bir zerrede, *simâ*sı *tâbân* olan sen! Her bir *katre*nin özünde *deryâ*sı gizli olan sen!

*2. Berk-i Hüsn*ünden, *Leylâ*'nın yüzünde, bir ışıltı parladı, Şimşek, *Mecnûn*'a vurdu ve o, senin sevdândan *mecnûn* oldu.

3. Ehl-i dil arasında bu ne *şûr* bu ne *kavga*dır! Her kimi ki görürüm, kendinden geçmiş bir halde senin sahran yönüne koşar.

*4. Cilve*n, *âfâk*ta o kadar çok *cilvegîr* ki, senin *sîmân*a, baş ve akıl gözü güç getiremez.

5. Hankâh ve *medrese*de senin *şûr*undan başka bir şey yok. *Mescîd* ve *dergâh*ta senin *kavga*ndan başka bir şey bulunmaz.

6. Cisim arzında ve rûh semâsında, senin meskenin olmadı, Ben hayretteyim ki, *sîne* nasıl senin yerin oldu.

7. Şeyda *Hâlis*, senin aşkından, bu gün *mest* olmadı, Ezelde *mest* oldu ve senin *âşık u rüsvân* oldu.

2-

1. Ey birâder! Sen bir kerre, *benlik gözü*nü zan ve böbürlenme perdesinden pâk eyle!

*2. Vücûd nûru*nun her yerde olduğunu gör! O *nûr*, her *der u dîvâr*da aksetmiştir.

3. Gözünü aç da bak, dünyâda! *Evde mülk sâhibinden başka kimse olmadığını* gör*!*

*4. Enfüs ü ektâr*da, *rû-yi şâhid-i ezelî*den başkası *mütecellî* değildir.

5. O'nun *cilve*si birbiri ardınca gelir amma, onda *tevvehhümü't-Tekrâr* yoktur.

6. O, *mezâhir*de öyle *cilveger*dir ki, *kesret-i âsâr*dan, *bir* iken *yüz* oldu.

7. Bu sebepten oldu ki, *vahdet-i vücûd* bizim gözümüze ziyâde göründü.

8. Yoksa, *Hâlis*'in gözünde binlerce sayılı şeyler, *bir*den başka değildir.

3-

1. Can kuşu, *hicret bendi*nde, *haste vü efkâr* oldu. Akıl, senin aşkından, *sevdâ-yı ser-i bâzâr* oldu.

2. Her kim ki, senin *visâl*inin yâdı ile, senin gamından, *hûn-i dil*i içerse, o kişiye müjde olsun ki, onun *cân*ı, *esrâr*a *mahrem* oldu.

3. Ey ayrılık karanlığında kalan, gözünü aç ve bak! Âlemin zerreleri baştanbaşa, nûrların doğuş yeri oldu.

4. O kulak sağırdır ki, senin *cemâl*inin sırrını işitmedi. O göz kör olsa daha iyidir ki, senin *dîdâr*ından mahrûm oldu.

5. Her kimin ki gönlünde, dostun rızâsından gayrısı olmadı, o *sıdk u safâ* sırrından, *dildârın âşûftesi* oldu.

6. Ne hoş *dil*dir ki, benlikten boşalmış, *mey* ile dolmuştur. Ne hoş *ser*dir ki, *destâr*sız olarak, *peymâne* iledir.

7. Hâlis, seni arayarak, *harâbât-ı muğân* içre, *halka-yı zünnâr*da, hırkayı yaktı.

4-

1. Ya Râbb! *Sahrâ-yı Necef*'e nasıl varayım, *Necef'in Seyyidi*'nin dergâhında murâdımı nasıl bulayım?

2. Necef'in *âlemârâ* olan *âftâb*ı doğmadan, varlık karanlıklarından kurtulmak zordur.

3. Eğer bir kişi *Necef deryâsı*nın suyunun feyzinden bir *cur'a* bulursa, *Hızır* gibi *hayat-ı câvidân*da kalır.

4. O başa, cân fedâ olsun ki, aşk sevdâsı sebebiyle, *zevk u temennâ-yı Necef*'ten bir an bile hâli değildir.

5. Necef'in *muallâ* dergâhının toprağına baş koyan, matlûbundan nasıl mahrûm olur?

6. Halis! *Pây-i sahrâ-yı Necef*'te, *Ali*'nin yakınlığı ile *şeydâ* ve *hayret*te olduğun o ân, ne sevinçli ândır.

5-

1. Hak ki, *o*'nun *nûr-i vasfı*, âlemde *cemâl* gösterir. O, *güneş*tir ve bütün âlem o'nun için bir *gölge*dir.

2. Güneş ve *gölge*, hakîkatte tek bir şeydirler. Her ne kadar senin görüşüne göre farklı olsalar da, misâl olarak.

3. Lâkin her bir gölgede, bir *renk* ile *cilveger* oldu. Birinde *cemâli*nin nûru zâhir oldu, diğerinde *celâl*.

4. Ey *şer'îat*ta yüksek mevkî sahibi! Sana bir iki nükte sormak isterim.

5. Eğer *sahrâ-yı vücûd*da olan, senin vücûdunsa, pes, *Vücûd-ı Hak* bu sahranın neresinde?

*6. Vücûd-ı mutlak*ta var olan, *Hakk*'ın kendisidir, ondan gayrısı hiçtir. Bu gizli şirke artık son ver, bu *kîl u kâl*i kısa kes!

7. Hâlis, ihlâsından, *dil*de her dem şu nükteyi söyler: *Kevnde Hak'tan gayrısı yoktur, ondan başkası, resmu'l-Hayâldir*

6-

1. Cânâ! Senin aşkının gamından, bütün gece tâ sehere kadar *nâle vü feryâd* ediyor, ciğer kanı içiyorum.

2. Senin ayrılığının çölünde o kadar çok *şeydâ* gezdim ki, *mecnûn*luğum, her taşın *dil*inde eser bıraktı.

3. Ey cânâ! Ben miskîne olan *cevr*inin şerhi ve beyânı, iki yüz yılda sona ermez.

4. Tâ ki *dil-i vîrâne*mde, senin gam hazînen makam tuttu. Gerçekten *dil*, yâkut ve güherle doldu.

5. Ey *ârif-i hoşyâr*! *Seferî der vatan* ol! *Sefer*in sıkıntısını çekmezsen *hazîne* bulunmaz.

6. Hâlis, senin aşkından *rusvâ-yı cihân* oldu ve henüz senin *sevdâ-yı leb*inden gayrı, başta hiç bir şey taşımıyor

7-

1. Bizim *mâşûku*mız, başkasının nazarından *nihân*dır. *Ciğer-sûz* âşıkların *dîde*sinde âyândır.

2. Her nerede olsam senin *cemâlinin pertevi*ni görürüm. *Güneş*in yüzünün aydınlığı, beyâna ne muhtaçtır.

3. Senin aşkının *mey*inden mest olan, *gılmân*a meyl etmez. O kıyâmet sabahına kadar, senin *cemâl*ine bakıcıdır.

4. Eğer âşıklığın ve aşkın lezzetinden bilmişsen, O biliş, *nazar sâhipleri*nin sana *himmet*indendir.

5. Senin aşkının *endîşe*sine, herkesin gönlü takat getiremez, Senin *evzâ'-ı hayâl*in, *dilhûnîn-i ciğerân*dır.

6. Âşıkın bîçare *dil-i tîre*sinin *misbâh*ı, *Hâlis*, *pîr-i muğân*ın *şua-ı nazar*ındandır.

8-

1. Müslümânlar! Bu ne hâldir, kendi halimden, kendi işimden *hayret* ve *şaşkınlık* içindeyim. Ne *kuru bir zühd yolu*nda, ne *tefrîka* makâmında ne de *cem'* makamındayım.

2. Bazen âşkta *şeydâ*, bazen da *mecnûn-ı rüsvâ*yım. Bazen *bîcây* bir derviş, bazan da *sultân-ı devrân*ım.

3. Tâ ki aşk şarabını içtim, *fenâfillah* hâlim oldu. Aşktan başka *mezheb u millet* bilmiyorum. Hiçbir *hâsıl*ım yok.

4. Ey *zâhid*, git! Bizi, kuru bir zühd yoluna çağırma ki ben *mest-i mey-i aşk*ım, aşk şarâbının sarhoşuyum. Bundan başkasını da bilmiyorum.

*5. Kuru zühd külâhı*ndan külliyen fariğ oldum. Allah'a hamd ve minnet olsun ki ben *bâde* içenlerlerdenim.

6. Ben, *kûh-i vahdet*te, *lâf-ı Vâhid*i, söylüyorum. Ne *şeh-i devrân*dan, ne de *hırka giyen*lerden korkum yok!

7. Çün *aşk* perdeden başını çıkarıp canımıza *alem* dikti, Hem o *sultan* tende tecellî etti ve hem de *dîn u îmânım* oldu.

8. İster *aşk*ta *fenâ* bulayım, ister din yolunda *âbid* olayım, daha ilk günümden yaptılar, ben ne buyum ne oyum.

9. Çün, feyz, senin *yâr*in olan *Gavsü'l-Âzam Abdülkâdir Geylâni*'den gelmekte, o halde ey *Hâlis* sana lâyık olan, her dem, *sek-i dergâh-ı sultânım* sözünü âleme *fâş* etmektir.

9-

1. Ey *dîdâr*ı arzulayan bülbül, *dîldâr*a kavuşmaktan uzak olmayasın!

2. Kalbin sevinç dolu, zevkin *ferah* ile olsun ki senin ateşin, âşıkları uyanık kıldı.

*3. Aşk semt*inde, *mest* olanların *hây u hûy*ları, kalb sâhiplerini, sırlardan *âgâh* eder.

4. Terennüm ederken, *muğannî*ye ne oldu ki, akıllı *mest* oldu, mest olan *hûşyâr* oldu.

*5. İlâhî aşk şarâb*ını dağıtan *sâkî*, o *şarâb*ı *kadeh*e dökünce, her iki âlem, ondan *sermest* ve *hummâr* oldu.

6. O *cemâl*, heyecân dolu olarak binlerce nakş ile *sahrâ*da ve *pazar*da *tecellî* etti.

7. Kimisi *aşk*tan *sahrâ*ya düştü, kimisi, onun *pazar*ında alıcı oldu.

8. Hâlis, o'nun *mühr*ünü zerrede bulunca, *dudağ*ına, *duvar* misâli, o'nun *mühr*ünden, *mühür* vurdu.

10-

1. Ey *yüzünün nûr*u, her zerrenin özünde zuhûr eden! Gören göz, her yerde o *dîdâr*ı görmüştür.

2. Senin zuhûrun, görünen her şeyde apaçıktır. Sadece körün bakışında açığa çıkmaz.

3. Senin her şeyi kuşatan *deryâ*n, âleme *dalga* vurunca, *sahrâ*nın şekli, *ikilik gözü*nde zâhir oldu.

4. Güneş tektir, onun aydınlığı ve parıltısı tektir, lâkin tecelli sebebiyle, *renksiz*den olan onun parıltısı, *renk* ile görünür oldu.

5. Her *hüsn ü melâhat*a konulan, tek bir *hüsün*dür. Her çehrede *tecellî* eden tek bir *yüz*dür.

6. Mecnûn'un gözünden bakan, *Leylâ*'nın yanağında güzellikten yana görünen hep o *tecellî*dir.

7. Bu *damla* ve bu *dalga* ki *âlem* diye isimlendirildi, *hakîkat önünde*, *deryâ*nın özünden başka bir şey değildir.

8. Dönen her *kesret*in, varlık dâiresinin, başlangıcı, sondandır, başı ve sonu tek bir yerde olup, *ittisal* hâlindedirler. Amma nihâyette varlık dâiresi tektir. Evvel ve âhirden tecellî eden biricik *Vâhid*dir.

9. Hâlis, *Pîr Abdulkâdir Geylânî*'nin yardımı sâyesinde, *mir'at-ı dili*ni *aşk cilâsı* ile *cilâ*la ki o, *Mevlâ*'nın *tecellî*sinin ortaya çıktığı yer olsun.

11-

1. Sadrnişîn-i südûr olan, *aşk pâdişâhı*ndan başkası değildir. Onun *cemâl*i her zerrenin *dil*inde zuhûr etmiştir.

2. Her kim ki *benliğ*inden geçmedi, o, senin aşkının lezzetini bulmadı. Şu sebepten ki, *ikilik*, senin yakınlığından uzaktır.

3. Herkeste senin *hüsnünün pertevi*nin, *cilve*si vardır. Bütün âleme, *şâdî vu sûr u sürûr*u atan odur.

*4. Dudağı*nın *bâde-i la'li*ni, bir kişinin *hâtır*ı tatmışsa, o kişi, *hevâ*nın verdiği *sarhoşluk* ve *huzûr*un çokluğu sebebiyle *sen*'de yok olur.

5. Bu yol, birlik yoludur, benliğinden soyul! Bu yolda, ikilik ayağı ile gidilmez.

6. Aşkımın sâkisi, *dudağ*ının *mey-i la'li*ni, bana verdiğinden beri, *dil*, *cennetl*er ve *hûrî*lerin tarafını arzulamıyor.

*7. Cân u dil harem*inde, *aşkımın hâtif*i şöyle dedi: *Kâinatı aydınlatan, onun nûrundan başka bir nûr yoktur.*

8. Pertev-i envâr-ı yâr, *tûr-i dil* üzerine vurduğundan beri, *cânbâhte Hâlis*, *Tûr dağı* gibi yandı.

12-

1. Burası, evliyâ burçlarının *ay*ı olan *Abdulkâdir Geylânî*'nin *menzîl*i ve *makâm*ıdır. Burası, *Hüdâ'nın Zâtı*'nın kudret güneşinin nurlarından *lâmi'*dir.

2. Abdulkâdir Geylânî, *Îsâ* gibi *Rûhu'l-Kuds* ile müeyyeddir dersen bu söz uzak olmaz. Çünkü *Abdulkâdir Geylânî*, *Mustafâ Aleyhisselâm'*ın dîninin güçlendiricisidir.

3. O'nun *pertev-i irşâd*ı, *imkân karanlığ*ının gecesinde, sâlikler için, *kıdem nûrları* tarafına, *menhecnümâ*dır.

4. O'nun hükümdarlık *mâh*ı, sonsuza dek, tutulmaz. Çünkü o *mâh, âftâb-ı hassa-i hayri'l-Verâ*'dan *rûşen*dir.

5. O, kudret elinin *bâz*ıdır. Kuvveti, *Kâdir*'dendir. Âlem, o'nun elinin kabzasında, kanatsız ve ayaksız serçe kuşu gibidir.

6. Ne zaman ki onun *güneş*i, *velâyet burcu*ndan doğdu, her velînin keşif *ay*ı, o güneşin *pertev*inde *süha yıldızı* gibi kaybolup görünmez oldu.

7. Onun kerâmetleri *tevâtür* derecesine ulaştığından, her kim ki onu inkâr ederse, *enbiyâ*yı inkâr etmiş gibi olur.

8. O'nun fermânı yolunda, *Hâkan*, *kemîne* bir *bende*dir. O'nun ihsânının kapısında, *Kayser, hakîr* ve *bînevâ*dır.

9. O'nun cömertlik sofrası her *mustmend*'e *münbesıt*tır. O'nun himmetinin *bârgâh*ı, *şâh* ve *gedâ*nın *melce*idir.

*10. Celâl tecellîsi*nin nûruna, o'nun rûhundan başkası güç getiremez ki, o'nun *te'yîd*i, *Mustafâ Aleyhisselâm*'ın *feyz*indendir.

11. Süt emme çağında oruçlu bulunması, akıl sâhipleri nezdinde, o'nun şânının yüceliğine, son derece parlak bir delildir.

12. Ey *Pâdişâh*! Senin lütûf feyzini *Hâlis'*in gönlüne dök! Her ne varsa, sizin *dergâh*ınızın hâs bendelerindendir.

13-SÂKÎNÂME

1. Ey sâkî! *Bulut örtüsü, gül bahçesi* üzerinde çadır kurdu, *mutrib*, *çeng ü rubâb* ile *aşk şarkısı*nı söyledi.

*2. Sahrâ*nın yüzünde, *lâle* ve *gül*den cennet misâli koku gelmekte, *lâle*den *çiğ tanesi teri*, *gül*den *gülsuyu* damlamaktadır.

3. Bâde içenler *hurûş* içinde, *ârif*ler, *vecd ve cûş* içindedirler. *Altın giysili* o *şâhid,* yüzünden *nikâb*ı kaldırdı.

4. Âşıkların inleyişi, *mutrib*in yanışı, *ney*in sesi, *şeyh*i, gençlik günlerindeki gibi *raks*a getirdi.

5. Ey *sâkî*! Bu vakitten daha iyi, daha güzel fırsat olmaz, *nevâl-i kerem*inden bir lutuf göster! Benim için, *câm-ı şarâbı* doldur!

6. Tâ ki cân hulkuma dökeyim ona lâyık olandan, hem de akıl, ilim, fehm ve hesap yapraklarını tayy edeyim.

7. Ey *Hâlis*! Bir kişi ki böyle bir *fasıl*da, *bâde nûş* etmedi, gerçi insandır, lâkin hayvandan da aşağıdır.

14-

1. Ey *sâkî*! Bayramdır, nevrûzdur, bahar günleridir. Nehir kenarında her tarafta *gül* saf tuttu.

2. Nisan bulutu, yeşil örtü üstünde kurulmuş çadır gibi. *Yâr*, *zümrüt taht* üzerinde, *şâh* gibi oturmuş.

3. Mutrib, çeng, muğannî, hepsi *cûş u hurûş*ta. *Mey* küpü kaynıyor. *Cân bîsabr*, *hâtır bîkarar*.

4. Her taraftan, *ravza-i huld-i berîn* görünüyor. Onun *nesîm-i cânfezâ*sından, *hûşyâr mest* olmuş.

*5. Câm-ı mey*i eline al ve *bezm-i rindân*dan *bâde* sun! Bîçare *Hâlis* için, o *câm-ı mey*den, bir *tortu* getir!

15-

*1. Rûy-i mihr-i âsmân*a, *nûr* bahşeden, *peydâ*dır, o kimdir? *Suret-i hüsn-i bûtân*da cilveger olan *peydâ*dır, o kimdir?

2. Bir *dilber* ki, her nazardan, gönlü bir renke çevirir. *Ârif*in nezdinde, *dilber*ler arasında *peydâ*dır, o kimdir?

3. Haddinden aşan her şey, zıddında *mün'akis* olur. O ki, *fert-ı zuhûr*undan, *nihânpeydâ*dır. O, kimdir?

4. O ki, hem uzaktır ve hem de her bir zerreden daha yakındır, *hûrşîd-i felek* gibi, cihânda *peydâ*dır, o kimdir?

5. Gerçi, *nişânsız*lık *içinde nişân*dan iz yoktur. O ki, *bânişân* ve *bînişân peydâ*dır, o kimdir?

6. Leylâ vü Mecnûn'un sûreti, hayâlden başka bir şey değildir. Bunda *nâzır* olan ve onda *menzûr* olan, *peydâ*dır, o kimdir?

7. Ey *Hâlis*! Senin gözlerin *kerd u ğubâr-ı kesret* ile doludur, yoksa her yerde *hüveydâ* ve *âyân peydâ*dır, o kimdir?

16-

1. Kalbim, *hevâ* yolunda *âlî* ve *mürtefî* iken, *hevâ*nın *ifrâd*ından *fâik* oldu.

*2. Dudağ*ının temennîsinde, nice *ehl-i dil*, *ehl-i kerbelâ* gibi canlarını *bezl* ettiler.

3. Eğer senin *şûrengîz aşk*ın olmasaydı, *bâlü'l-Muhib*, belâ ile *mübtelâ* olmazdı.

4. Beni senden uzaklaştırma, çünki ezelde, kalbim senin *hevâ*nda yakınlık buldu.

5. Eğer *dildâr*ın, *tîr-i gamze* ile vurursa, aşkta, o'nun darılmasından korkma!

6. Aşk *dil*de *müncelî* olmayınca, o *dil*, *celâ*ya *müste'ıd* olmaz.

7. Ey *Hâlis*, belâda, *belî* de! Çünkü *yâr*, *bâlü'l-Muhibb*i belâ ile çok sınar.

17-

1. Aşk, *dil*den, *ben* ve *biz*lik ağırlığını kaldırdı. Sonunda, bana *rüsvâîlik* rütbesini verdi.

2. Ne zaman ki ayağımı *serkûce-i aşka* koydum, *sabır* sermâyesi benden çıktı.

3. Benim *dîvâne* gönlüm *kâm* nedir, bilmez. Sevdâlı gönlün nasîbi, *cünûn*dan başkası değildir.

*4. Neyzen*in eli ve nefesi onun üzerinde olmasa, *ney*, nerede nağme vurur, kendine yol nasıl bulur?

5. İyi ve kötü, *cünûn sahrası*na, yol bulamazlar. Güzel ve çirkin orada birbirinin aynıdır.

6. Senden başka, her *cây-i ceybî*de ve o *mûtemed*de, *şâhid-i hercâî*ye itibar edilmez.

7. Hâlis! Her kim ki kendi *Yusuf*'unun gamı ile *mûnis* olursa, o, yalnızlık vahşetini iki âleme vermez.

18-

1. Ey *şüyûh-ı hüsn*ünü, *cefâ* için binâ eden! Uzaklığını, *varak-ı mihr u vefâ* için dürüp bükmüş olan!

*2. Keman kaş*ın, halkın gönlüne, *kirpik*ten, çok *kazâ okları* attı.

3. Bu dert ile inlersem hiç şaşırtıcı olmaz, bu tabiblerin devâsını bilmediği bir derttir.

4. Sonunda senin aşkından *serkeşte* ve *şeydâ* oldum. *Başsız ayaksız* ben *gamzede*yi anla!

5. Halis, sen eğer dostu talep etme yolunda yürümekte isen, *safâ sâhipleri*nin eteğini elden bırakma!

19-

1. Ey göz açıl! *Perde-i pindâr*ı yırt ve bak! Her yerden *âyân* olan *cilve-i dildârı* seyret!

2. Pertev-i ruhsâr-ı cânân her tarafta *cilve* vurur. *Der u dîvâr* için, o'nun *tecellî*sinde fark yoktur.

3. Varlık karanlığından daha ne zamana kadar dışarı çıkmayacaksın? Varlık karanlığından dışarı çık ki, her yerde *pertev-i envâr*ı açıkça bulabilesin.

4. İmkân tozları, *mir'at-ı dil*in *safvet*ini kaplamaz ise *cemâl-i yâr*i, şüphesiz kendinde görürsün.

*5. Aşk*ımın gayreti, *zebân*ı, o'nun sırlarının şerhinden alıkoydu, yoksa, o'nun sırlarını her yerde açıklardım.

6. Âşık, her nerede, dünyâ evine bakışını çevirse, *der u dîvâr*da, *dildâr*ından başkasını görmez.

7. Ey Hâlis! *Girye vü zârî* ile *feryâd* eyle ki, dost, *çeşm-i pür eşk*i ve *dil-i efkâr*ı dost edinir.

20-

1. Cilve-i cânân âşıkların gözüne *mestûr* değildir, lâkin onu, *halk-ı cihân*a *izhâr* etmeye *destûr* yoktur.

*2. Âşık*lar için, *çephe-i her zerre*, bir *Tûr* olur. *Cilvegâh-ı hüsn-i cânân*, *Tûr Dağı'*na *hâs* değildir.

3. O'nun Zâtı ve *vasfı*, *huşîd-i cihân* ve *pertev* gibidir. Gerçi, kendisi uzaktır amma, o'nun *pertev*i, uzak değildir.

*4. Aşk*ın sırrı, *dil-i vîrânede* karar kılar. Gizli hazîne, *mâmûr* bir hânenin içinde bulunucu değildir.

*5. Reh-i cânân*da, nice âşıklar canları ile oynadı. O'nun yoluna baş koyan, sâdece *Mansûr* değildir.

6. Her kim ki onun *sahbâ-yı aşk*ından bir *cur'a, nûş* eder, *ruh-i Gılmân*a ve *hüsn-i hûr*a iltifât edici değildir.

7. Hâlis, kendi kendine *cân* ve *cânân* arasında perdedir, yoksa ne *cânân*ı *cân*dan ve ne de *cân*ı ondan uzak değildir.

21- MAĞRÎBÎ'NİN GAZELİ ÜZERİNE MUHAMMES

1. Senin aşkının *bâde*sinin *şûr*undan, öyle *sermest* ve *hayrânım* ki, şuûrum yok. *Cem* makamında mıyım yoksa *fark* makamında mıyım bilmiyorum. Fakat, ey *cânâ*! Senin *hüsn*ünün *cilve*sinden şu kadar biliyorum ki, kâh senin *rûy*in sebebi ile, *cem* makamında bulunuyorum. Kâh senin *zülf*ün sebebiyle, perîşan oluyorum. Bundan, *tefrîka makâmı*nın zulmetinde, ondan, *îmân nûrları* içinde, kalıyorum.

*2. Meygede*de *dîvâne* ve *rind* isem, o'nun *aşk*ındandır. *Ka'be*'de tavâf ile mesrûr oluyorsam, onun muhabbetindendir. O'nun *mûy*ini ve *rûy*ini *bâ-cân* öyle arzuluyorum ki! Eğer *zünnâr* bağlıyorsam, o'nun *mûy*inin şevkindendir. Eğer kıbleye yöneliyorsam, o'nun *rûy*ini yâd etmek sebebiyledir.

3. Her nereye baksam, gerçek maksadım senin *rûy*indir. Yaşla dolu iki gözüme, *hayâl*inden başkası gelmez. İster *Mescîd-i Aksâ*'da isterse *deyr-i ruhbân*da olayım, hangi toprağa ibâdet kasdı ile alnımı koysam, ma'bûdum ve maksûdum sen, varlığım ve secde ettiğim sensin.

4. Senin aşkının *bâde*sinin heyecânından, demâdem çoşkunluk ve harâret içindeyim. O coşkunluk sebebiyle, köpük gibi, cünbüşteyim ve onun için *rûpûş* gibiyim. Sanki, düşmemesi için, başını ve omuzunu başkalarının tuttuğu *mest* gibiyim. Benim *medhûş* olduğumu bildiğin halde, bende ne diye edeb arıyorsun? *Hâyrân* olduğumu bildiğin halde, benden ne diye yol soruyorsun?

5. Ben ezelden beri, ilâhî aşktan *sermest* ve *serşâr*ım. *Hıredmend*ler ve ahdine gevşek olanlarla işim olmaz. Ben ki *rüsvâ-yı bâzâr*ım. Bende *resm* arama! Ona nasıl güç getireyim, çünki yeminimi korumaktayım? Gel ey *sâkî*, bir kadehle yeminimi kır!

6. Hüsn-i yâr, *icmâl*de ve *tafsîl*de tecellî etti. O'nun *hüsn*ünden, *dil*de nice *iclâlî* nûrlar buldum. Şimdi, *mülk-i dil*de, *cânân*ın yâdından başka, *vâlî* olan yoktur. Bir yarım lahza bile, o'nun *zülf*ünün ve *ben*inin sevdâsından *hâlî* değildir. Kâh bunun *sekeşte*si, kâh da onun *âşuftesi*yim.

7. Zâhid, sen kendi işine git! Bana artık telkin verme! Ki, ben aşk yolundayım, O'nun *cemâl*inden başka *dîn* ve onun *cemâl*inden perdelenmekten başka *küfr* bilmiyorum. *Zülf ü ruh-i cânân*dan başka, onu bunu bana nasihat etme! *Küfr* ve *dîn* sözlerini benim yanımda söyleme, zîrâ bu miskîn olan ben, o'nun *rûy*inden başkasını görmem, o'nun *zülf*ünden başkasını bilmem!

8. Vucûd-ı sâye-i *mâhveş, güneş*siz olmaya nasıl lâyık olabilir*? İkincisinin ışığının zuhûru, birincisinin ışığı olmadan görünmez.*
Fenâ-yı sâye-i Hâlis için, güneşin doğması gerekir. Sen *güneş*sin, *Mağribî* ise gölgedir. Öyle ki, o *gölge*, *sen*den zuhûr etmiştir. *Sen*de *fenâ* buluncaya kadar, ışık saçan ayım, parlasın!

22-HÂFIZ'IN GAZELİ ÜZERİNE MUHAMMES

1. Aşk, beni ayrılık ateşinde kavurdu. Kavuşma günü ne zaman bilmiyorum. *İştiyâk* yaşı, gözden aktı. *Selmâcık* Irak'a yerleşeli, onun *aşk*ı için karşılaşmadığım çile kalmadı.

2. Ey dostun *merhal*inin *rehneverd*i! Dostun *bîdil*inin tarafına nazar et! Geride kalanlar için dost menzilini *nişân* et. Ey dostun *mahmil*ini taşıyan *sârbân*, yolcunuza *iştiyâk*ım arttı!

3. Dost kokusunun yolunda, canım gitti. Gönlüm, dosta ulaşma gayretinden *şeydâ* oldu. Dostu aramaktan, kendimden geçtim. Dostu görememekten içim kan doldu, dilerim ayrılık günleri mahvolsun!

4. Senin aşkın sebebiyle *nâm u nişânım* kalmadı. Senin *sevdâ*ndan *cân*ım dudağa geldi. Güçsüz hâlime merhamet eyle! Gel ey *sâki*, yarım batmanlık *kadeh*imi ver! Allah, seni, *billur kadeh*ten sulasın!

5. Aşkın zevkinden, aklı elden çıkardım. Tabîatımda, *aşk şarâbı*nın sarhoşluğundan başka bir şey kalmadı. Hoş lehçeli *mutrib*in sesi ile mutluyum. *Cenk* sesi ve *sâkî*nin ellerini çırparak usûl tutuşu, yine bana gençliğimi hatırlatıyor.

6. Gümüş küpeli güzelin sesinden *vecd*e gel! *Zevk ve şevk* ile coşuver! *Aşk şarâbı*nın zevkinden ya raks et ya da coş! Irak gençlerinin nağmeleriyle, aklı, hayat veren nehre at, *aşk şarabı* iç!

7. Ey *gül dudak*lı, *ay yüzlü sâkî*! Ayrılık çekmeye artık tahammül kalmadı. *Câm-ı teselsül*den mahrûm etme! Şu kalan *şarâb*ı ver de, *mest u hûşdîl* olup, geri kalan ömrümü dostlara fedâ edeyim!

*8. Hâlis'*in aşktaki nasîbi, *zecr*dir. Bütün *cevru'z-Zecr*de ona *ecir* vardır. *Zecru'l-Hicr* hastalığının *devâ*sı sabırdır. *Yevmü'l-Visâl* geçti, *hicr* geldi. *Hâfız*, artık *firâk* gazelleri söyle!

23- NÛR ALİ'NİN GAZELİ ÜZERİNE MUHAMMES

*1. Cilve-i dildâr*ın aşkından *serhûş* olarak mest gibi *bâzâr*da dolaşıyorken, *hâne-i hummâr*'ın *dâm*ından, o *bût-i ayyâr*ın, beline *zülf*den *zünnâr* bağlamış olduğu halde, başını çıkardığını gördüm.

2. Şâh-ı aşk, imkân âleminde, *alem*ini dikti, *sûret-i insân*la *hüveydâ* oldu. *Vahdet-i o, ezel*de olduğu gibi şimdi de, *bâm-ı cihan*da, *dembedem*, *el-Vâhidu'l-Kahhâr* olan *Allah*'ın kösünü vurmaktadır.

3. O'nun varlığı, *nûr*dur, kâinat ise *gölge* gibidir. O'ndan başka, âlemin varlığı, hiçbir şeydir. Onun, nâmesinin sadâsını neyden dinle! *Ney*e üfleyen odur. *Evde ev sâhibinden başka kimse yoktur*.

*4. Ceberût mahzeni*nin hazînesinin hazînedârı, hazînesinin incisini *melekûta* koydu, *nâsût âlem*inde zuhûr etmek için. Kendisi, *künçnâme-i lâhût* olur, *sırlar mahzeni*nin *kenzi* olmak için.

5. Tayfûrî libâs içinde gizlenip, *leyse fî* sözünü söyledi. Bilinirliğin kemâlinden gizlenip, *Mansûr*un perdeleri altında, *Enel Hak* diye, *dâr*da seslendi.

*6. Ruh-i bütân*da *âyân* olan odur. *Manzar-ı çeşm-i âşıkân* odur. *Hâlis*'in, varlığını kendisinde fânî kıldığı odur. Kendisini *Nûr Ali*'de *âyân* eden o'dur, *dîdâr,* herkese *nümâyân* olsun diye.

24-

*1. Yâr*im, *deyr*den dışarı çıktı. *Nikâb*ını attı. *Zülf âşüfte*, *sermest* ve elinde *câm-ı şarâb*.

2. Yüzü parlıyor ve *cilve* yaparak geliyordu. Gözü *arbede, dudağı, nâz ü ıtâb* arıyordu.

*3. Çeşm-i mest*i, *mestâ*na nazar etti. *Dudağı*nın neşesi ise, herkesi tâ ebede kadar harâb etti.

4. Her nereye gitmeyi dilese, nâz ve edâ ile yürür, cân askerleri arkasından telâşla koşar.

5. Bezm-i uşşâk, o'nun *yâd-ı leb*i ile ferâh, sevinçli ve şen olur, özellikle de, bizim *mutrıbımız, çeng ü rebâb* çaldığı zaman.

6. Ey *Hâlis*! Yaş dolu göz, *sûz-i dil* ve gece yarısında inlemek, *muhabbet erbâb*ının âdetidir.

25-MAĞRÎBÎ'NİN GAZELİ ÜZERİNE MUHAMMES

1. Dilberâ! Her yerde, her bakışta seni görüyorum. Kâh cihânın dışında kâh içinde görüyorum. Gerçi sen, *bîrenksin* amma, sûretlerde görüyorum. *Sanemâ*! Her bir nefes, senin *güzer*inde görüyorum. *Dil* ve *dîde-i cân*da, senin *cilveger*liğini görüyorum.

2. Bu sonsuzluk yolunda, herkes ile giden ve gelen, beraber olan sensin. Lâkin, *bîgâne*nin gözünde, *âyân* olmuyorsun. Şu çok acâyip şeydir ki, senin bir mekânın yok ama sen her mekânı ilminle kuşatmışsın. Gerçi kendi *menzîl*inden hiç dışarı çıkmazsın, fakat senin *ay* gibi, aralıksız *sefer*ini görüyorum.

3. Her nereye baksam, *senin cemâlin*e tutsak olurum. Her nereye yüz çevirsem, *senin kokun*un yoluna giderim. Bazen *senin kokun*la *hoşyâr* ve bazen *mest* olurum. Bazen sabah rüzgârından *senin güzel kokunu* alırım, bazen *nesîm-i seher*ini, *hemrâh* görürüm.

*4. Aşk*tan, âleme çok nazar ediyorum. *Sen*'in varlığından başkası, ona görünüp imdat etmiyor. Ey, *sen*'den gayrısı, açık ve gizli olmayan. Gerçi her nefeste bana yüz defa *cilve* edersin. Lâkin her lahza başka bir *hüsn*ünü görürüm.

5. Her dem, *matla-ı zerrât-ı cihân*dan *tâbân* olursun. *Peydâ vü hüveydâ* olan her ne varsa, gerçekte senin *tecellî*ndir. Çünki, her anda ve her yerde *rahşân ü âyân*sın. Gerçi, dâima görünürlüğün son derecesinde gizlisin amma, ben seni *güneş* ve *ay*dan daha parlak görürüm.

6. Ey *cânların cânı*! Sen cihânın şekillerinde *cilveger*sin. Birinde yüz gösterirsin, diğerinden bakarsın. Nazar edenlerle nazar edilen arasında başka bir şey olmaz. Sen *basiret*imin nûrusun, gerçi nazardan gizlisin. Bazen güneş gibi bazen ay gibi seni görürüm.

7. Ey *Hâlis*! Görünüşte, her ne kadar cihanda *kemter* olsan da, senin mânan bütün âlemden *ahsen* oldu. Tâ ki başına *hilâfet* tacını koydular. Ey *Mağribî*! Felek ve melekten daha yücesin amma ben senin beşer elbiseni görürüm.

26-

1. Biz Sultân'ın mahremiyiz, *hey hey cebelî kalk! Kalk!* Biz dîvân sâhibiyiz, *hey hey cebelî kalk! Kalk!*

2. Tarîkat deryâsı ve hakîkat incileri için, biz *galtan gevheri*yiz, *hey hey cebelî kalk! Kalk!*

3. Cismâni âlemde, *rûhânî zümre*de, biz *mazhar-ı cânân*ız, *hey hey cebelî kalk! Kalk!*

4. *Hurşîd-i hakîkat* için, biz *matla'-ı envâr*ız, biz *pertev-i tâbân*ız, *hey hey cebelî kalk! Kalk!*

5. *Bahr-ı kıdem*den akarız, o değiliz, hem oyuz. Bu hâdiseden dolayı hayrânız, *hey hey cebelî kalk! Kalk!*

6. *Meygede-i kesret*te, *mey-i vahdet*i içtik. Biz *zümre-i mestân*ız, *hey hey cebelî kalk! Kalk!*

7. Biz, *Hâlis-i nâsût*uz, *mest-i mey-i lâhût*uz, hem *sûret-i rahmân*ız, *hey hey cebelî kalk! Kalk!*

27-

1. Hak nazarı ile bakan göze, *Hak*'tan gayrısı *serâp* gibi görünür. Her kim ki *ben* ve *biz*lik kaydından kurtulursa azabdan kurtulur.

2. Cân u cânân arasında, *ruh-i lâmî* üzerinde bulunan, senin nakşındır. Varlık çizgini pâk et ki *cânân*dan *behreyâb* olasın.

3. Asl, *kuyûdât-ı şüûn*dan *mutlak* olan tek bir *deryâ*dır. O, *sûret-i mevc u hubâb* ile nasıl *mukayyed* olur?

4. Kesrette kaldığın sürece, *kesret*te *vahdet*i bulamazsın. Kendinden *fânî* ol ve *kuyudât-ı hesaptan* da *mutlak* ol!

*5. Vahdet sırrının şarabı*ndan içerek, benliksiz ve mest olarak, nefsinden yok ol! Ben *seylâb-ı şarâp*tan, *kesret çizgisi*ni mahv ettim.

6. Dün gece, *bezm-i rindân*da, *Pir*imiz şu sözü söyledi: *Sırr-ı Hakk'ı, zâhidân-ı dilharâbdan gizli tutun*

*7. Hâlis'*in cânı, gece gündüz, *vahdet denizi*nde nükte söylemektedir. Sudaki balık gibi, sabır ve dinlenme nedir bilmez.

28-

1. O *şûh-i bîvefâ*, gönlümü, elimden aldı. O'nun *tîr-i gamzesi*, *cân*ı da elimizden götürdü.

*2. Kûce-i muhabbet*te, *nakd-i cân*dan geçtik. Bu *gedâ*nın hallerine artık lütf eyle!

*3. Mahbes-i muğan*dayım. *Sâki*, bir *câm* getir! Ey *mutrip*! *Yâd-ı rûy-i cânân* ile *nevâ*yı söyle!

*4. Zâhidân*dan, *esrâr-ı âşıkân*ı sormayın. *Ahvâl-i âşinâ*yı, *âşinâ*dan sorun.

*5. Âyine-yi cemâl*in, *matlabnümâ-yı cân*dır. Göster ki, gözüm onda *Hüda'*yı görsün.

*6. Hûbrû*lar geleneğinde, *bîvefâ*lık âdettir. *Hûbrû*dan, *vefâ* nasıl *teemmül* edilebilir.

7. Hâlis! *Aşk-ı hûbân*da belâ çekmek gerekir, *aşk-ı bîbelâ*yı hiç kimse görmemiş ve işitmemiştir.

29-

1. Ey *cân-ı cihân*, *nişân*dan o kadar çok *münezzeh*sin ki, o'sun diye her ne tasavvur edilip benzetilse, hayâl edilse, sen, o değilsin.

2. Âyet-i âfâkî ile *âyine-i enfûs*da, her lâhza, yeni bir *sereyân* ve *cevelân*dasın.

3. Dünyâ gözü ile bakıldığında halkın gözünden gizlisin, *sır* gözüyle bakılırsa bütün her yerde âyânsın.

4. Mirât-ı cihân, senin yüzünün nûrlarının *mazhâr*ıdır. Sana nasıl nazar edeyim, çünkü onun ne dışında ne içindesin.

5. İmkân sahasında sensiz bir mekân olmadığı halde, şundan hayretteyim ki, senin yerin ve mekânın yoktur.

6. Sen bir kayd ile *ıtlak*tan da *takyîd*den de *münezzeh*sin. *Itlak*da *bîkayd*, hem *bu*sun hem *O*.

7. Hâlis! *Evvel ve âhir dâiresi*nin başı bir oldu. Sen daha ne diye *şitâb* ve *deverân* içindesin!

30-RUBÂÎ

Ya Rabb! Senin Hazretin'den başkasına bir yol yoktur. Senin dergâhından başka sığınılacak dergâh yoktur. Her ne kadar benim günâhım *Kafdağı* kadar olsa da, Senin *nevâl-i rahmet*in önünde saman çöpü kadar değildir.

31-RUBÂÎ

Eğer bir *dil* sâhibi isen, gönül kâbesini tavâf eyle. Kâbenin mânâsı gönüldür, sen niçin toprak sanıyorsun. Yürüyerek bin hac yapsan, bir nefes, Bir biçâre gönlü ele getirmene erişmez.

32-KASSÂB'IN GAZELİ ÜZERİNE MUHAMMES

1. Ey *kevn u mekân*da *yâd*ından başkası *efsâne* olan zat! *Nûr-i ruh*undan, *meygede* aydınlanmış *kâşâne*, bütün âlem senden *mest* ve senden *ferzânedir*. Ey, *nazar*ı ile bakışı, hem *mey* hem *meyhâne* olan! Gözünü çevirmen, hem *sâgâr* ve hem de *peymâne*dir.

2. Ey ki düşmana da dosta da nimeti açık olan! Hem kirli hem de temiz olanlar, senin kereminden *behrecû*dur! Kimdir o ki, senin cömertliğin onun üzerinde *deverân* etmedi? Hem Müslüman senden hâcetini talep eder, hem de kâfir. Senin *ebrû*nun *kavs*i, hem *kâbe* hem *bûthâne*dir.

3. Ey *bîrenk*! Âlem senden *pür renk* oldu. Senin *pertev-i rûyin*, *kevn ü mekân*da *âhenk* üzeredir. *Çeşm-i bîmâr*ın hem *fitne* hem de *mekr* doludur. Senin *nergîs*in bütünüyle hem *sulh* hem de *cenk* üzerinedir. *Nazar*ın, herkese hem *mahrem* ve hem *bîgâne*dir.

4. Senin *cilve-i rûy*inin *mazhar*ı *hûb*lardır. Gönlü yanmış âşık, o *rû*ya *nazar* eder. Sen bütün cihân güzellerinin güzelliğinin kaynağısın. Sen ki hem *şem'* ve hem *gül*sün, ne acep ola ki, sana hem *bülbül* hem de *pervâne, dil* versin.

*5. Hüsn*ünün âşığı, hem *hâl* oldum hem *der-asl*. Hem sana *vuslat*a, hem de senden ayrılığa *rızâ* gösterdim. Ey ki senin *müjgân*ın âşığın *sînes*ine, *ok* vurur. Ben senin *fasl*ına da, *vaslına* da boyun eğiyorum, baş kesiyorum. *Dil, sen*'den, hem *âbâd* oldu hem de *vîrâne*.

6. Ey sen ki, *âlem-i hüsn-i nâsut*, senin *ruh*unun *tecellî*sindendir. *Sen*'in *zülf*ün, *kâfir*e ve *rûy*in ise mü'mine *cilveger*dir. *Sırr-ı îmân*, *ruh*undan ve *küfr, zülf*ündendir. Senin *lâl-i cânbahş*ın, hem *kût* oldu hem *yakût*! Senin *ben*in ve *zülf*ün, hem tuzak oldu hem dane.

7. Ben hemân senin *aşkının mey*inden tatar tatmaz, *Vâmık* gibi *mest ü şeydâ vü serâsîme* oldum. Senin aşkının yolunda, hem *Hâlis*im hem *sâdık*! *Kassâb* dedi: *Sen dîvâne mi oldun yoksa âşık mı*! Ey, sana yakın olanın hem *âşık* ve hem *dîvâne* olduğu zât!

33- NÛR ALİ'NİN GAZELİ ÜZERİNE MUHAMMES

1. Ey göz! *Pertev-i envâr-ı ruh-i yâre* bak! Onun *cilvesi,* her *kûce vü bâzâr*da *âyân* olmuştur. Bu *perde-i pendâr*ı nazarının önünden kaldır. Ey *dil*! Gözünü aç ve *dildâr*ın cilvesini gör! Bütün her yerde ve *der u dîvâr*da, o *cilve tecellî* etmiştir.

2. Ey *râz-ı dil-i mestân-ı reh-i aşk*a tâlib olan! Aşksız, aşk yolunda gidenlerin sırrını arama! *Rindân-ı reh-i aşk*ın yanında, o bir gizli sırdır. *Merdân-ı reh-i aşk*ın *dil*inde *nihân* olan bir sırdır. *Dâr*a çekilmedikçe, o sırrı beyâna güç yoktur.

3. Esrâr bâdesi, *ne* ve *nasıl*dan *müberrâ* olduğu için, *muhabbet erbâbı*nın meşrebinde gizli kalmıştır. Tâ, sır, perde arkasından dışarıya çıkmaya görsün, *hulk-i harîfan*dan nice kan dökerler. Tâ ki kimsenin dudağı, *esrâr badesi* ile yaş olmasın.

4. Refîkân, *zevk-i mey-i aşk*ı tadınca, her *kûce vü der*de, *vâleh u hayrân* oldular. Onların dudaklarından, her yerde sırlar *âyân* oldu. O gizli sırları, *def u ney* ile *ser-i bâzâr*da *âyân* ettiler.

5. Ey hakîkat sırlarından şüphe içinde olan kişi! *Benlik atı*nı, *fenâ* yolunda ne koşturuyorsun? Ey *zâhid*, sen git! Sen muhabbetin ağırlığına güç getiremezsin. Ey şeyh! Sen hakîkatin sırlarından ne bilirsin ki? Bütün ömrün, *cübbe vü destâr*ın peşinde geçti.

6. Hâlis, ne zaman ki *mihr-i ruh-i yâr*, *dırahşân* olur, *zulmetgede-i küfr*, *matla-ı îmân* olur. *Fi'l-Hâl*, doğu ve batı *yeksân* olur. Eğer *Nûr-i Ali*, *meşrık-ı envâr*dan doğarsa, billâhi ki *zulmet-i imkân*dan, eser kalmaz.

34- KÂSIM'IN GAZELİ ÜZERİNE MUHAMMES

1. Ey *cân*! Cemâlinle, *dil u cân, âşıku rüsvâ*dır. *Şevk-i leb*inle, iki cihanda, *vâleh u şeydâ*dır. Senin aşkından, *cân*ım her dem, *tâlib-i sahbâ*dır. Ey dost *dili*min *heves*i, *bâde-i hamrâ*dır. O *bâde-i hamrâ* ki onda *tecellî nûru* vardır.

2. Sen'in *sevdâ*ndan, *rüsvâ-yı cihân* olan biziz. *Aşk meygedesi*nde, *cân* ile *bâde* çekenleriz. Senin *vuslat*ının *mest*iyiz ve *kalender* sıfatlıyız. Baştan ayağa bir şeyimiz yok, *hayrân u harâb*ız. Bu *Hayret ü dehşet*, bütün, senin *şûriş-i sahbâ*ndandır.

*3. Aşk*tır ki, ondan âlem ve âdem peydâ oldu. *Aşk*tır ki, gönlü ölü olanları diriltir. Her yerde *hüveydâ* olan, bu aşk *cilve*sidir. Sen ona ister *Mesîh* de, ister *Hızır*, her hâlükârda ölüleri dirilten aşktır.

4. Daha ne zamana kadar, *kesret-i tefrîk* ve *gâfil* olman sebebiyle, *perde-i pindâr* arkasında kalacaksın? Billâhi, benliğinden geçersen, uzakta kalmazsın. Daha ne zamana kadar, ırmak kenârında *hayretzede* olarak kalacaksın, ırmaktan karşıya geçki, *temâşâ* edeceklerin karşı taraftadır.

5. Âlem ve *âdem*, senin *mest*liğinde *mest* oldu. *Mestân,* senin *yâd*ınla *âr*dan geçtiler. *Âşık*lar, senin *sevdâ*ndan *zünnâr* bağladılar. Ve senin *aşk-ı cihângîr*inden, bütün *cân*lar mest oldular. *Aşk-ı selâm*ından talep etmek, *mâye-i sevdâ*dır.

6. Ey, *hüsnü*, *Kâbe* ve *bûtgede*de *mestûr* olan! *Rindân-ı harâbât*, sen'in aşkından bütünüyle *mahmûr*durlar. *Hâlis, sen*'in aşkının lezzetini yüz *hûri*ye vermez. *Kâsım* senin *kûy*inden hiçbir zaman uzak olmaz. Çünki, *nûr-i ruh*un her yerde *zâhir u peydâ*dır.

35- KEMÂL'İN GAZELİ ÜZERİNE MUHAMMES

1. Ey *rûy*i ile, ay gibi, *rûşen-i âfâk* olan! *Kıble-i âlem* ve *pâdişâh-ı uşşâk* olan! Sen ki vasf edilemezsin, güzellikte zirvesin. Eğer, yıllarca *sıfât-ı müştâk*ını yazsam, şevkten, *yüz sene*lik hikâye bâkî kalır.

2. Ey *dil, yâr*in *cefâ vü sitem*ine sabr et! Onun *tîr-i müje*sine hedef olmaktan dolayı şükret! Onun *ebrû*sundan endîşe etme, gel *nâzır* ol! Onun *ebrû*su gözden gâibdir, ey *dil*! Sen *hâzır* ol! Bu defa *şîşe*ni kırıp parçalamadı, çünki *sâki*den uzaktı.

3. Ey *çeşm*i bir bakışıyla âlemin gönlünü hoplatan! Safları yaran *gamze*n, çok *cân*ların safını yardı. *Ok*un, âşıkların yolundan başkasını vurmaz. Senin *gamze*n, elinden *ok*unu hiç düşürmez. Tâ ki o *zahm*ınla âşıkların yolunu kesmedesin.

4. Ne güzel o dem ki, *aşk bâdesi*ni içenler hep berâber oturdular. *Sâkî, bâde-i bâkî* ile kapıdan içeri, onların ortalarına girdi. *Bâkî*, *bâde-i bâkîyi, mestân*dan bana verdi. Ne güzel o meclis ki, *meclisiyân*dan boşaldı, *sâkî* kaldı ve *mey*den de biraz kaldı.

5. Ey *hûr* huylu *pâdişâh*! *Sen*'in *hüsn*ünün *âşığ*ının gözünde, her iki cihan sadece bir kerpiçtir. Sensiz *cennet*, bütün âteş olur, *Kâbe* de tapınak olur. Eğer *sen'*in *dû çeşm*in ile *sen*'siz olarak cennete girersem, *ğılmân*a meyl etmem ve *sâki*ye nazâr etmem.

6. Senin *zahm-ı müje*nden yaralanıp da o yaradan *sâlim* olan, kimdir? *Fitne-i çeşm*inden, *meftûn* olmayan kimdir? O noktayı, o *kenc ü mihn* üzerine *vad'* etmek nedir, bilirmisin? Senin *kûşe-i ebrû*ndaki benek, *mekr*den boş değildir. *Kûşenîşîn* olan, *mekr* ve *fitne*den boş olmaz.

7. Ey *hüsn ü cemâl*i, cihân güzellerinden çok yüce olan! *Nakş-ı hat*tın, *hat* olarak kalmadı. Senin *beneğin* de *benek* olarak kalmadı. *Hâlis*, aşk sebebi ile, o *benek*ten başkasını hayâl etmedi. *Dîvân-ı Kemâl*de olan, bütün *nakş*, *hat* ve *benek*tir. Kâğıtların üzerindekiler yazı değil, *aşk*tır.

36- HÂLİD'İN GAZELİ ÜZERİNE MUHAMMES

1. Senin *şem'-i tal'at*ınla, *hâne*mi *münevver* kıldım. *Pervâne*m için, *dergeh-i îş* u *ferh*ı açtım. Senin *ğavvâs-ı hayâl*in ile *dürr-i vîrâne*mi buldum. Senin *mîmâr-ı gam*ınla, *vîrâne*mi yeniden inşâ ettim. Senin anmakla, sonunda, *bûthâne*mi *Ka'be* yaptım.

2. Şûr-i aşk-ı şûrengiz sebebi ile *vâleh u hayrân* oldum. *Serâser* her iki âlemi, *reh-i cânân*a koydum. *Meyhâne-i mestân*ın kapısında, *hâk ü hûn* ile çırpındım. Eğer, ben, *nâre-yi mestân*emi, benimle *celîs* olan ve benimle *ünsiyet* edenlerin kulağına eriştirsem, onlar, *rindân* halkasına dâhil olurlar.

3. Ey *tınnâz*! *Bülbül* gibi, *gül-i rûy*ine, çok ağlamaktan, *hûn-i dil,* gözden *revân* oldu ve *âvâz*dan, *üftâde* olduk. *Pervâne* misâli, *pervâsız*ca, *aşk*ınla *demsâz* oldum. *Şem-i rûy*in etrafında *pervâz* eylemekten, o kadar çok *bitâb* düştüm ki! Kurbânın olayım! Sen, cân pervânemi ne güzel yaktın.

4. Âlem u âdem arasında, kimse benim gibi *şeydâ* olmadı. *Sen*'in *aşkın*dan meydana gelen *dîvânelik* sebebiyle, her dem ağlıyor ve inliyorum. *Mecnûn*dan gelen *rüsvâ*lık, hallerim üzerine *tuğra* vurdu. *Sen'in aşkın*dan bütün âlemde, öyle *bednâm* oldum ki, kendi kulağımla, her tarafta *efsâne*lerimi dinledim.

5. Fakr u fenâ yoluna, varlık ve mağrûrluk sığmaz. *Uzlet* erbâbına, halktan gizlenmek hoş gelir. *Meşhûr* olmaya meyletmek, *meveddet* ufuklarında şirktir. Muhabbet ikliminde, *ma'mûr* olmak, *harâb* olmakla olur. Benim *cân* evimin temeli, gözyaşı seli ile kazınmış olması gerektir.

*6. Nîmet*e *hamd* edenin *hamd*i, bütünüyle *Vâhid'den sârî*dir. *Vâcib-i Vâcid* olmaksızın, bir mümkinin, mümkin olması lâyık olmaz. Senin varlığın ne ki, ey *Hâlis*! *O'nun in'âm*ına hamdedici olacaksın. Ey *Hâlid*! Bütün bu çâresizlikle birlikte baştan ayağa *nîmet* içindeyim. Bilmiyorum, gerektiği gibi nasıl şükredeceğim.

37-

1. Bir *Ruh-i lebsemenî*nin aşkından, yeniden *şeydâ* oldum. Bir *fitne-i işveger*, bir *nâzik sîmîn beden.*

2. Bir nevcivân câdû ki, bir *servkad*, bir *keklik yürüyüşlü*, bir *arbede* arayan *âfet*, âlemin gönlünü harâp eden.

3. Cenk arayan sıkı bir savaşçı, *tenkkubâî dilkeş*, saçını ortadan ayırmış bir *dilber*, başında *külâh*ını yıkmış.

4. Göz *âhû* bakışlı, *kalem duda*klı, *güzel çene*li, *altın kemer*li *Husrev*, bir *fitneger*, *pür fiten*.

5. Büt ki akıl götürür, bir *sîmberî*, bir *şehrâşûb*, bir *behr-i nakd-i dil ü cân*, bir *cest rû,* bir *râhzen.*

6. Bir nâzenin pâdişah, *parlak gümüş yanak*lı, *kâkülü naz ile yüzüne dökmüş*, bir *ruhkamerî*, *kû zekanî*.

7. O'na, *ey cihânın cânı, dudağının pahası nedir?* dedim. Dedi ki: *Cân vermekten başka pahası yoktur.*

8. Ey *Bâri Hüdâ*! O'nun *mihr*i, *Süleymân'ın mührü* olsun. O'na, şeytânî âfetlerden muhafaza *mühr*ünü vur.

9. Ey *Hâlis*! Böyle bir *şâhid-i zîbâ*nın vaslı, böyle bir aşka sâhip benim gibi kimseye lâyık olmadı.

38- NÛR ALİ'NİN GAZELİ ÜZERİNE MUHAMMES

1. Ey *Mutrip*! *Cenk u zîl* ile güzel oku! O güzelin *yâd*ı ile *câ*na zevk ver! *Cenk u mey* onun aşkına delildirler. Ey *sâkî*! O *selsebil* gibi *bâde* hani, nerede? Tâ ki mest olayım, *cân*ımı, *sebîl* edeyim!

2. O Şeyh'in yolunda kurbânım, o *Pîr'*in kapısının kapıcısıyım, *Gavs-ı Geylânî*'nin *esîr*iyim ve ben onun *himmet*inin *ğulâm*ıyım ki o, *Cebrâil'*siz, *peygamber* işi yapar.

*3. İlm u rusûm u hendese*den, inad içinde inad ve övgüden başka bir şey olmadı. Bu vesvese karanlığından uzak dur! *Medrese* ve *hânikâh* içinde *âh âh* ve *kîl u kâl*den başka bir şey hâsıl olmaz.

4. Ey zâhid! İyiliğine ne kadar *mağrûr*sun! Gönlünden kibir pasını süpürmüyorsun. Günâhlar deryâsına ğark olmuşsun! *Firavunluk davulu*nu ne çalıyorsun! *Bank-i rahîl*den gâfilsin gâfil!

5. Sırr-ı velî cilveger olmayınca, *dil*, *o*'nun *nûr*u ile *müncelî* olmaz. Ey *Hâlis*, *cânân*ı *celî* olarak nasıl görebilirsin, *Ali*'nin *nûr*u, senin gönlünde parlamadıkça! O güzelin *cemâl*ini, nasıl *âyân* göreceksin!

39- HÂFIZ'IN GAZELİ ÜZERİNE MUHAMMES

1. Dilâ! Bahâr geldi, kışın yorganı dürüldü. *Cemâl-i lâle*, *çiğ damlas*ından *pürhûbî* oldu. Bunlar hep ayağı uğurlu *bahâr*ın ve *pîr-i muğan*ın şevkindendir. *Bülbül* ve *kumru* sesiyle *mey* içmezsen, seni nasıl tedâvi edebilirim ki? En son ilâç, ateştir!

2. Cihân-ı pîr ki onun *hüsn*ü, *dilber*lere benzer. Hiç kimse, onun tılsımından kurtulmaya güç getiremez. Her kim ki, onun cömertlik eteğine tutulursa yorgun düşer. Zamâne hiç bir şey bahşetmemiştir ki sonradan onu almasın. Suflî yaratılışa sâhip olan aşağılık kişide, mürüvvet arama, onun vereceği şey de hiç bir şey değildir.

3. Zamân-ı fitne, ömür ağacının kökünü kesince, küçük ve gereksiz şeylere tamâ etme ki, bu zorluk ve sıkıntıların kaynağıdır. Sonu hüsrân olan hazîneye servetini koyma! *Mutrib* ve *sâki*nin sözüne ve *def*le *ney*in *fetvâ*sına göre, mîras yiyicilere *hazînedar*lık etmek küfürdür!

4. Esîri olduğum aşk kanunundaki *fetvâ*ya göre, *cîfe-i dünyâ*ya meyletmek, küfür nişânıdır. Ki *kâtibân-ı kader ile rakamzenân-ı kader*in yazdığına göre, *cennetü'l-Me'vâ*nın *eyvân*ına, *kim dünyâ işvesine aldanırsa vây haline vây* diye yazılmıştır.

5. Cömert kimdir? *Kerîm*dir, kerem göster *Hâfız*! Ki cömertlikten daha güzel huy yoktur. *Hâlis*, *Hüdâ* için cömert olur, *Hüdâ Hâfız*! Cimri olan kişi, *Hüdâ*'nın kokusunu bile duymaz. *Hâfız* sen gel, *piyâle*yi al, *kerem* yoluna koyul! Ben, buna kefilim!

40- GAZEL

1. Ey bu *belde*nin *ceylân*ı! Ey bu *livâ*nın *âhû*su! Gözlerinizin hicrinden, kalbim *püryân* oldu.

2. Ey âşıkları, *hevâ* ile, cehlen ayıplayan! Eğer *hevâ*yı bilseydin, kendini ona atardın.

3. Ey *visâl*i ile *ihsân*da bulunan! *İhsân* eyle! Aşkın şiddetli ateşinden cismim eridi.

4. Âşıklar için *cây-ı tâat* olarak, geceleyin *nâle* ve seherde *âh u nevâ* kâfidir.

5.*Câh u istiğnâ-yı cânân* için korku ne ola! O'nun *kûy*ine yüz *bînevâ* düşse bile!

6. Ey *Halis*! Senin gönlün, aşk derdinden, *tabîb*ler indinde nasıl *devâ* kabul eder!

41- RUBÂÎ

Ey her *tefrîka*ya *teveccüh* eden, *Çeşm-i dil*in her şeye yöneliyor. *Dil*ini *tefrîka*dan beri kıl, Bir *dildâr* ara ki, yek *dil*e sahip olasın.

42- RUBÂÎ

Ey azîz ömrü elliden iki aşan. Vakit sermâyesi *câh* endîşesi ile geçti. Daha ne zamana kadar gaflet uykusundan uyanmayacaksın, Uyan, sonunda, bir dem saltanatın geçti.

43-RUBÂÎ

Ey *Pâdişah*, ey *Münezzeh*, ey *Settâr*, Senin vasfın konusunda dem vurmağa bizim ne gücümüz var. Bu hiçbir şey olan *katre*, bu mahdût olan, Nasıl, hadsiz olan *deryâ*ya, hudûd koysun.

44- RUBÂÎ

Ya Rabb! *Senin Hazretin*den başkasına bir yol yoktur. *Senin dergâhın*dan başka sığınılacak *dergâh* yoktur. Her ne kadar benim günâhım *Kafdağı* kadar olsa da, Senin *atâ-yı rahmet*in önünde saman çöpü kadar değildir.

45- HÂLİS'İN KELÂMINDAN MUHAMMES

1. Acabâ dehre salan şûr-i kıyâmet bu mudur
Âleme şu'le viren ârız u kâmet bu mudur
Mest idüp câzib-i erbâb-ı kerâmet bu mudur
Acabâ gönlümü sayd eyleyen âfet bu mudur
Beni mecrûh u perîşân iden âfet bu mudur

2. Perde-i rûyin açup cilve virür âşıkına
Gizli söyleşmek ile sırr diyor âşıkına
İtürüp gamze-i şehlâsı urur âşıkına
Gülüp aldatmağıle gör ne kılur âşıkına
Âh Hallâk-ı ezel virdiği âdet bu mudur

46- GAZEL

1. Nigârâ! Mülk-i cismim kenz-i aşkınçün harâb ettim
Anı cânım yerine kalbde nâib-i menâb ettim

2. Derûn-i sînemi pâk eyledim ağyâr nakşından
Gönül kâşânesin aşk-ı ruhınçün müstetâb ettim

3. Beyâbân-ı talebde pertev-i hüsnün şuâ'ından
Tenim baştanbaşa cevvâle-i mevc-i serâb ettim

4. Şarâb-ı nâbe ger meyl eylesem ma'zûr tut zâhid
Ki ben meyhanede pîr-i mugâna intisâb ettim

5. Cihânın gülşenine gelmemiş hüsnün gibi bir gül
Anınçün âlem içre aşk-ı hüsnün intihâb ettim

6. Hubâb-ı sakf-ı gerdûne ulaşsa himmetim nola
Ki ömrüm sarf-ı reh-i bir şeh-i âlicenâp ettim

7. Medâris içre Hâlis görmedim ben aşk sevdâsın
Anınçün ilmimi meyhânede rehn-i şarâb ettim.

47-

1. Aşk olup rûz-i ezelden sâkî-i peymânemiz
Âlemi kavgâya salmış na'ra-i mestânemiz

2. Âlem-i candan şarâb-ı vasldan mest olmuşuz
Sırr-ı vahdettir hemîşe bâde-i meyhânemiz

3. Mazhar-ı nûr-i cemâlin kıbledir âşıklara
Ol cemâlin pertevinden ka'bedir büthânemiz

4.Matla'-ı her zerreden tâbân olup ol âfitâb
Aşk çeşmiyle temâşâ eyleriz cânânemiz

5. Rind ü rüsvâ-yı kalender meşreb olduk aşktan
Âlemi baştanbaşa tutmuş bizim efsânemiz

6. Şem u gül çünki mazharlardır ol cânâneye
Gönlümüz bülbül olup canlar olup pervânemiz

7. Dâm-ı zülfün dane-i hâlin olup zincîrimiz
Yoksa yoktur âlem-i dünyâda âb ü dânemiz

8. Nice yıllardır ki Hâlis hicr ile zulmettedir
Şimdi feyz-i vasldan rûşen olup kâşânemiz.

48- MUHAMMES

1. Âteş-i aşkın fürûzân olsa âşık nâr olur
Hüsnünü âyine-i dilde gören hûşyâr olur
Her zaman gördükçe âşık gözlerin hummâr olur
Hüsnün oldukça füzûn, aşk ehli artık zâr olur
Hüsn ne miktar olursa aşk ol mikdâr olur

2. Cilve-i hüsnün gören âşık der ü divârdan
Kâbe vü büthâneyi fark eylemez etvârdan
Zâhidâ men eyleme şeydâları dîdârdan
Cennet içün men' eden âşıkları didârdan
Bilmemiş kim cenneti âşıkların dîdâr olur

3. Bilmemiş vâiz ne mazhârdan olur aşk ehlinin
Yoksa her lahzâ salardı ehl-i aşka mislinin
Düşmese sevdâya bilmez kadr-i zevk-i vaslının
Zâhid-i bî-hod ne bilsin zevkini aşk ehlinin
Bir aceb meydir mahabbet kim içen hûşyâr olur

4. Aşk ilminden olur esrârdan âşık fehîm
Ateş-i aşk içre toprak olmasa olmaz selîm
Eyleme âşıkların derdine dermân ey Kerîm
Aşk derdinden olur âşık mizâc-ı müstakîm
Âşıkın derdine dermân etseler bîmâr olur

5. Âşık-ı rüsvâ çeker sevdâ-yı aşkın cevrini
Lezzet-i dîdârı bilmez çekmeyenler hicrini
Lücce-i aşkında Hâlis zâyi' etti ilmini
Aşk sevdâsına sarf eyler Fuzûlî ömrünü
Bilmezem bu hâb-ı gafletden kaçan bîdâr olur

49- GAZEL

1. Bu kimdir şevketiyle rahş-ı nâz üzre süvâr olmuş
Sanursın cilvesinden kim kıyâmet âşikâr olmuş

2. Külâhın kiç koyup perçemlerin ruhsâra dağıtmış
Gül üzre sümbülistandan acep bir nevbâhâr olmuş

3. Kaddi bir servdir kim gülşen-i hüsne safâ virmiş
Ana erbâb-ı aşkın gözyaşından cüybâr olmuş

4. Alup meydân-ı hüsnü tavk-ı sancâk-ı melâhatle
Sipâh-i hûblar üzre emîr-i namdâr olmuş

5. Seni Hâlis ne tenhâ sûz-i aşkın kalb-i dâğ itmiş
Bu âteş içre çok erbâb-ı himmet dâğdâr olmuş

50- GAZEL

1. Safâ-yı kalbe hüsn-i âlem ârâdan cilâ göster
Cefâ-yı derd-i hicre nûr-ı vaslından devâ göster

2. Cemâlin saykalinden sil ğubâr-ı dîde-i kalbin
Visâlin görmeye âyine-i gîtî nümâ göster

3. Vefâdâ ben ezelden itmişim peyvendin-i mîsâk
Kerem kıl sen inâyet kûşesinden bir vefâ göster

4. Kemâl-i sırr-ı hüsnün devr ider zerrât-ı âlemde
Bize ol sırrı görmekçün likâdan bir ziyâ göster

5. Harâbât ehlinin bezminde câm-ı vasldan cânâ
Bu gamlı müflise bir cür'adan nûr-ı likâ göster

6. Vücûdum lücce-i esrâr-ı aşkından fenâ görmüş
Likânın pertevinden ol fenâdan bir bekâ göster

7. Arıtmış bûte-i aşkında Hâlis kalbinin missin
Haber virmek için iksîr-i nazardan kimyâ göster

51- GAZEL

1. Hûblar rûyinde hüsnün âşikâr eylemiş
Âşıkın çeşminden öz hüsnün temâşâ eylemiş

2. Rûyin üzre zülf-i müşkînin selâsil bağlayıp
Âlemi divâne-i zincîr-i sevdâ eylemiş

3. Mevkıb-ı hüsnün sığınmaz âlem-i âfâkta
Ben acep kaldım gönülde nîce me'vâ eylemiş

4. Mâh-veşler sûretinden gösterir ruhsârını
Her bakan âşıkları mecnûn u rüsvâ eylemiş

5. Aşk sevdâsında Hâlis ilm ü aklından geçip
Âferîn olsun bu kânûna ki inşâ eylemiş

52- FUZÛLÎ'NİN GAZELİ ÜZERİNE MUHAMMES

1. Öyle mahmûrum ki bilmem bâde-i hamrâ nedir
Cân nedir kendim neyim ibdâ-yı mâ inşâ nedir
Tâ ki medhûş olmuşam ben bilmezem uhrâ nedir
Öyle sermestem ki idrâk etmezem dünyâ nedir
Ben kimim sâkî olan kimdir mey-i sahbâ nedir

2. Mürğ-ı rûha zülf-i leylâdan yine dâm isterim
Çeşm-i mestinden safâ-yı kalb içün câm isterim
Bilmezem ben kâmımı ger tab'ımı râm isterim
Gerçi canândan dil-i şeydâ için kâm isterim
Sorsa canân bilmezem kâm-ı dil-i şeydâ nedir

3. Aşktan müstazhar eyler âşıka fikr-i visâl
Fark kılmaz sadmet ü izz ü cemâl ile celâl
Âşık-ı şeydâya yeğdir lezzeti hicr ü visâl
Vasldan çün âşıkı müstağnî eyler bir hayâl
Âşıka ma'şûktan herdem bu istiğnâ nedir

4. Vahdet içre kesret ü varlık gören ârif değil
Lezzet-i cânân içün tâat kılan ârif değil
İlm-i hikmetle riyazâtlı olan ârif değil
Hikmet-i dünya vü mâ fîhâ bilen ârif değil
Ârif oldur bilmeye dünyâ vü mâ fîhâ nedir

5. Hâlisâ sît ü figânın doldurupdür âlemi
Nâle-i dilsûz-i zârın titretüpdür âlemi
Âteş-i âhın serâser yandırüpdür âlemi
Âh u efgânın Fuzûlî incudüpdür âlemi
Ger belâ-yı aşkta hoşnûd isen kavgâ nedir

53- FUZÛLÎ'NİN GAZELİ ÜZERİNE MUHAMMES

1. Hayli müddettir gam-ı âh-ı nedâmet bekleriz
Hânedân-ı aşkta künc-i selâmet bekleriz
Şâm-ı firkatte düşüp subh-i kıyâmet bekleriz
Nîce yıllardır ser-i kûy-i melâmet bekleriz
Leşker-i sultân-ı irfânız velâyet bekleriz

2. Bahr-ı aşkında gönül emvâceden itme hazer
Âşkta her kimse baştan geçmese bulmaz zafer
Bağlarız meyhânede sevdâ-yı hüsnünde kemer
Sâkin-i hâk-i der-i meyhâneyiz şâm u seher
İrtifa'-ı kadr için bâb-ı sa'âdet bekleriz

3. Râhat olmaz gîceler gamdan dili-i meklûbumuz
Kan döküp sahrâ-yı gamda dîde-i meskûbumuz
Zevk-i aşk-ı yârdan gayrı değil mahbûbumuz
Cîfe-i dünyâ değil kerkes gibi matlûbumuz
Bir bölük ankâlarız kâf-ı kanâ'at bekleriz

4. Şükrulillâh mahrem olduk mahzen-i esrârdan
Rûşen oldu dide-i giryânımız dîdârdan
Uyku görmez çeşmimiz sevdâ-yı aşk-ı yârdan
Hâb görmez çeşmimiz endîşe-i ağyârdan
Pâsbânız, genc-i esrâr-ı muhabbet bekleriz

5. Kays idüp sahrâya saldı gayret-i aşkın bizi
Mest-i şeydâ eylemiştir şiddet-i şevkin bizi
Dûr idüp zevk-i cihandan lezzet-i zevkin bizi
Sûret-i dîvar ediptir hayret-i aşkın bizi
Gayrı seyr-i bâğ ider, biz künc-i mihnet bekleriz

6. Âşıkız envâr-ı hüsnün mazhar-ı dilde görüp
Mesken-i me'lûfumuzdan hüsnünü seyre gelüp
Tâlibân-ı genc-i aşkız cevher-i cândan geçüp
Kârvân-ı râh-ı tecridiz hatar havfın çeküp
Gâhi mecnûn gâhi biz devr ile nevbet bekleriz

7. Sanma zâhid bî-eserdir dîde-i giryânımız
Âşktan hâli değildir sîne-i büryânımız
Âteş-i aşk ile yanmış hâtır-ı nâlânımız
Sanmanız kim gîceler bî-hûdedir efgânımız
Mülk-i aşk içre hisâr-ı istikâmet bekleriz

8. Berk-ı hüsnünden nigârâ şu'le dünyâyı tutup
Şöhret-i âvâz-ı aşkın kûh u sahrâyı tutup
Hâlis-i şeydâ tarîk-ı aşkta kanlar içup
Yattılar Ferhâd ü Mecnûn mest-i cam-ı aşk olup
Ey Fuzûlî biz olar yattıkça nevbet bekleriz

54- GAZEL

1. Şâh-ı iklîm-i velâyettir gürûh-ı Kâdirî
Râh-ı aşkta, zü'l-Kerâmettir gürûh-ı Kâdirî

2. Cümle erbâb-ı tarîkat bülbül-i şûrîdedir
Anlara bâğ-ı letâfettir gürûh-ı Kâdirî

3. Dâmenin tutmuş bular *Sultân Abdülkâdir*'in
Mazhar-ı lutf u hidâyettir gürûh-ı Kâdirî

4. Gavs Muhyiddîn ihyâ eylemiş dîn-i Nebî'yi
Revnâk-ı dîn-i risâlettir gürûh-ı Kâdirî

5. Küntü kenzen kapısını *men aref* miftâh ile
Feth iden şâh-ı velâyettir gürûh-ı Kâdirî

6. Dâhil ol var ol gürûha bî-teemmül *Hâlisâ*
Sâhib-i emn ü emânettir gürûh-ı Kâdirî

Kitabın Basım Târihi ve O'nun Vasfedilmesi Hakkında Der ki:

Kıt'a

Ali'nin Babası olan *Müceddid Abdurrahmân Hâlis* ki, dünyâda ondan sonra onun gibi âlim ve âmil Şeyh gelmez.

Güzel yüzlülerin zülüfleri gibi dağılmış olan dîvânının şiirleri perîşan idiler ve insanlar onlardan feyz alamıyorlardı. *Berâ-yı nüzhet-i sâhibdilân*, *Fazîletli Ruşdü Bey*, o güzel şiirler mecmûasından birini elde etti ve onu tab' ettirdi. Tab' târihi için bu mücevher mısrayı söyledim:

Mürşîd-i Kâmil Hâlis'in Dîvânı ne güzel tab' edildi

Eski Bağdat Vâlisi Merhûm ve Mağfûrunleh *Devletlü Reşîd Paşa Hazretleri*nin mahdûmu, *Ruşdi Bey* mârifetiyle, *Rızâ Efendi basımhânesi*nde tab' olunmuştur. Yâ Rabbi! Kitabı yazanı, kitabı tab' ettireni ve kitabın *hattat*ını mübârek kıl! *Muhammed Aleyhi*sselâm ve *o'nun âli* hakkı için! Onu, *Horasanlı Hacı Molla Sâdık'ın oğlu Muhammed Ali*, 1284 yılının Zilhiccetü'l-Haram ayında tahrîr etti.

KAYNAKLAR

Âbidin Paşa. (1305). *Tercüme ve Şerh-i Mesnevî-i Şerîf*, Derseâdet: Mahmud Bey Matb.

Edirnevî, H. (1868). *Behcetü'l-Esrâr Tercümesi*, İstanbul: Abdülkerîm Efendi Matb.

Geylanî, A. (1988). *el-Fethu'r-Rabbânî ve'l-Feyzu'r-Rahmânî*. Cîze: Dâru'l-Me'ârif.

Haydârîzâde, İ. (1911). *Terâcim-i Ahvâl-i Sûfiyye. Tasavvuf Cerîdesi*, (13 Rebiulevvel 1329/14 Mart 1911), 4: 4-5; İstanbul: Matbâa-yı Ebi'z-Ziyâ; Necâtî Ö. (1985), *Haydârîzâde İbrâhîm Efendi'nin Bir Makâlesi.*

Kerkûkî, A. (1302). *Behcetü'l-Esrâr Tercümesi*, İstanbul: Mahmud Bey Matb.

el-Kerkûkî, A. (1284). *Kitabu'l-Meârif fî Şerh-i Mesnevî-i Şerîf* İstanbul: Rıza Efendi Basımhânesi; Necâtî, Ö. (1985), *Kitabu'l-Meârif fî Şerh-i Mesnevî-i Şerîf Tercümesi;*
http:/www.halisiyye.com/kitaplar/Halis.pdf

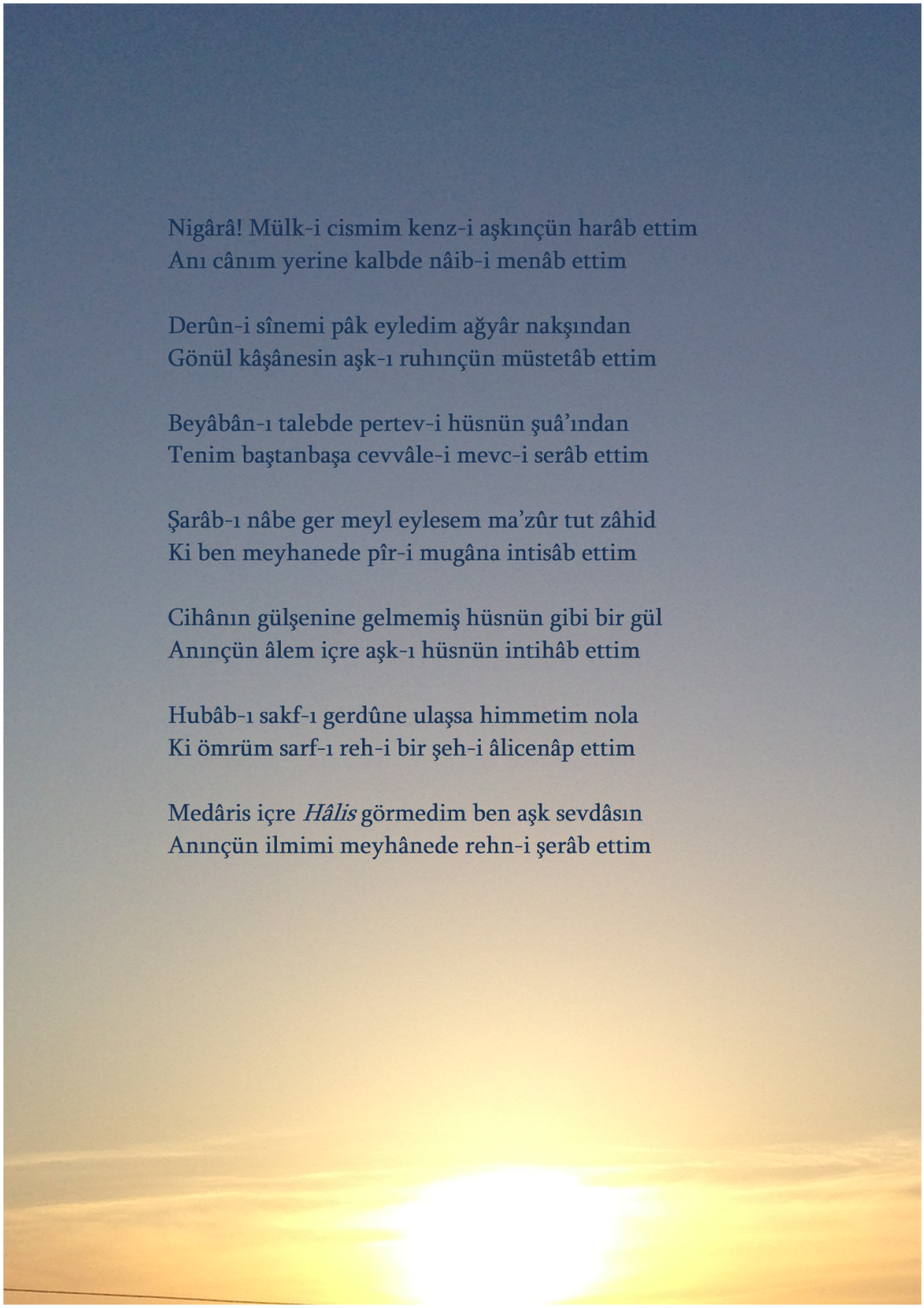
Salâhî, M. (1313). *Kamûs-i Osmânî,* İstanbul: Mahmudbey Matb.

Sâmî, Ş. (1318). *Kamûs-i Türkî*, İstanbul: Dersaadet.

Sarı Abdullah. (1287-1288). *Mesnevî-i Şerîf Şerhi (Cevâhir-i Bevâhir-i Mesnevî li-Sarı Abdullah Efendi*, İstanbul: Matbaa-i Âmire.

Şükûn Z. (1967), *Ferheng-i Ziyâ Gencîne-i Güftâr,* İstanbul: Millî Eğitim Basımevi,

et-Tâdifî, M. (2007) *Kalâidü'l-Cevâhir*, Beyrût: Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye.

Nigârâ! Mülk-i cismim kenz-i aşkınçün harâb ettim
Anı cânım yerine kalbde nâib-i menâb ettim

Derûn-i sînemi pâk eyledim ağyâr nakşından
Gönül kâşânesin aşk-ı ruhınçün müstetâb ettim

Beyâbân-ı talebde pertev-i hüsnün şuâ'ından
Tenim baştanbaşa cevvâle-i mevc-i serâb ettim

Şarâb-ı nâbe ger meyl eylesem ma'zûr tut zâhid
Ki ben meyhanede pîr-i mugâna intisâb ettim

Cihânın gülşenine gelmemiş hüsnün gibi bir gül
Anınçün âlem içre aşk-ı hüsnün intihâb ettim

Hubâb-ı sakf-ı gerdûne ulaşsa himmetim nola
Ki ömrüm sarf-ı reh-i bir şeh-i âlicenâp ettim

Medâris içre *Hâlis* görmedim ben aşk sevdâsın
Anınçün ilmimi meyhânede rehn-i şerâb ettim